

A Szovjetunió jelenlegi ötéves terve — amelyet egyébként a minőség és a hatékonyság tervének is neveznek — igen jelentős feladatokat állít a népgazdaság minden ága elé. A nagyszabású célkitűzések megvalósításában szinte meghatározó szerepe van az energiaszektornak, amely — akárcsak a világ többi országában — különösen az elmúlt években került az érdeklődés és a fejlesztés homlokterébe. A közép- és hosszú távú energetikai programok nemcsak jelentős mennyiségi növekedéssel, hanem szerkezeti változással is számolnak.

A világkészlet 55%-a

A Szovjetunióban él a világ népességének hét százaléka, az ország részese a bolygónk energiafogyasztásából mintegy 17 százalék. Jól jellemzi a Szovjetunió energiazorgalmát, hogy területén található Földünk összes eddig ismert energiaforrásának 55 százaléka. 1974 óta a Szovjetunió a világ legnagyobb kőolajkitermelője, ugyanakkor első helyen áll a kőszénbányászatban. (A legutóbbi statisztikák szerint földgáz- és villamosenergia-termelésben a világranglistán a második.)

A tizedik ötéves terv végére — 1980-ban — a tervek szerint villamos energiából 1340—1380 milliárd kilowattórát állítanak elő, kőolajból 620—640 millió tonnát, földgázból 435 milliárd köbmétert, szénből pedig 790—810 millió tonnát hoznak majd a felszínre. Az energiaforrások bősége azonban gondokkal is jár, amelyek megoldása az elkövetkező esztendő feladata lesz.

Szovjet közgazdászok kimutatása szerint az ország keleti részén található a tüzelőanyag- és energetikai készletek 90 százaléka, ugyanakkor a természeti kincsek felhasználásának 80 százaléka az európai területre, valamint az Ural körzetére esik. Ennek következtében a szállítási költségek megemelik az energia árát. A Szovjetunió európai területén található energiakészlet kitermelése már nem fokozható, az ottani ipar „kiszolgálásához” mind távolabbról kell eljuttatni — a növekvő igények kielégítésére — a kőolajat, a földgázt, a szenet és a villamos áramot.

„Arccal a keleti területek felé” — így lehet megfogalmazni azt a nagyszabású programot, amelynek megvalósítása néhány évvel ezelőtt kezdődött meg. Az ipart az energizáció telepítik, azaz a keleti körzetekben elsősorban az energiaigényes termelés fejlesztésére törekednek, mégpedig úgynevezett területi ipari komplexumok kialakításával. Hatalmas ipari létesítmények épülnek „energiaközelben”.

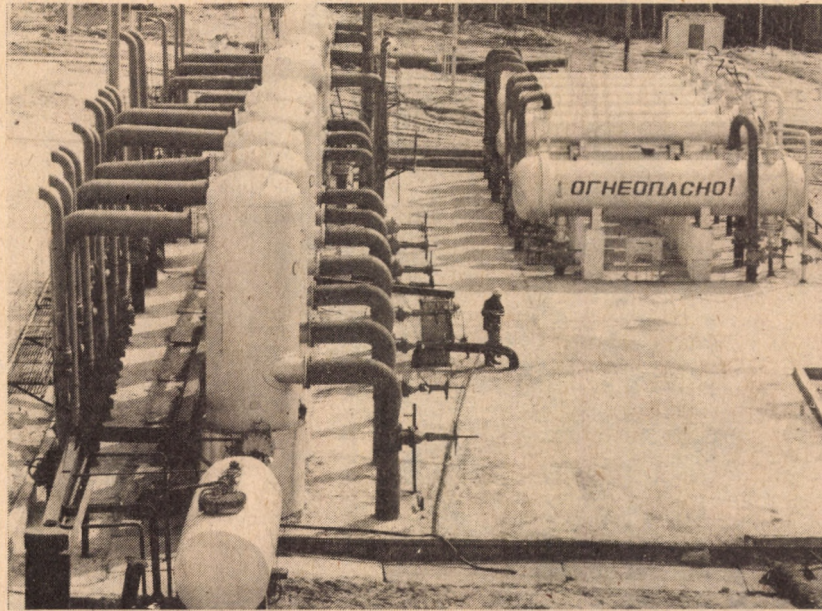
A „sztár” Nyugat-Szibéria (elsősorban a mintegy 1 millió négyzetkilométernyi tyumeni körzet), a 80-as évek közepétől viszont megkezdődik a kelet-szibériai, a kazahsztáni, valamint az északi területek tengerparti olajmezőinek kiaknázása is.

Az elkövetkező tíz évben a legnagyobb feladatok a nyugat-szibériai olajtermelésre hárulnak. A tervek szerint az európai terület jelentősége az energiatermelésben fokozatosan csökken, ugyanakkor Szibéria és a Távol-Kelet adja majd az olaj- és a földgáztermelés növekedésének csaknem száz százalékát, a szénbányászat növekedésének pedig 90 százalékát. Már 1980-ban Nyugat-Szibéria biztosítja majd a népgazdaság kőolaj- és földgázszükségletének felét.

A Novoje Vremja külpolitikai hetilap adatai szerint az évtized végén a tyumeni termelőbázis

315 millió tonna kőolajat és 155 milliárd köbméter földgázt ad majd az országnak.

A kőolajipar — különösen ebben az évtizedben — a világon mindenhol előtérbe került. Miután a világ kőolajkészletei végecsk, napirenden van az úgynevezett alternatív energiaforrások felmérése, illetve kitermelésük fokozása. Természetesen a Szovjetunió is igyekszik diverzifikálni energiagazdaságát, s a kőolaj mellett fokozott figyelmet fordít egyéb energiaforrások kiaknázására is. Lajalanc, az Állami Tervbizottság elnökhelyettese ugyancsak a Novoje Vremja hasábjain erről így nyilatkozott: „figyelembe véve,



A SZIBÉRIAI OLAJVEZETÉK EGYIK RÉSZLETE

Amerikai és japán cégekkel tárgyalások folynak esetleges közös kiaknázásról

hogy a kőolaj a legértékesebb ásványi nyersanyag, az olajiparra nehezedő terhek enyhítésére törekszünk a gázkitermelés gyorsabb növelésével, illetve a kőszén, a pala, a vízi energia és különösen az atomenergia kiterjedtebb alkalmazásával.”

Jakutia és Urengoj

Különösen a földgáz számíthat nagy „karrierre” a szovjet energiaháztartásban. A világ felmért földgázkészleteinek 40 százaléka található a Szovjetunióban, elsősorban Északkelet-Szibéria (Jakutia) és Északnyugat-Szibéria (Urengoj) földjében.

Renezsánszát éli a szén is, amely már jelenleg is az energiaszükséglet egyharmadát fedezi. Mintegy 8000 milliárd (!) tonnára becsülik a Szovjetunió szénvagyonát, s ennek a hatalmas mennyiségnek a fele a szibériai föld méhében van. (Ma még az európai terület adja az ország széntermelésének 60 százalékát, de a kitermelés itt is fokozatosan Szibériába tolódik el.) Az Uraltól nyugatra eső terület energiaháztartásában az atomenergia jelenti a jövőt, atomerőművek ugyanis elsősorban itt épülnek nagyobb számban. A jelenlegi ötéves tervidőszakban 13—15 millió kilowatt összteljesítményű erőművek épülnek, főleg az európai körzetben. A legkorszerűbb, úgynevezett gyorsanyag-reaktorok építése került előtérbe, ugyanis ezek hatékonysága a legjobb. (Épülőben van az Atommas nevű reaktorgyár, ahol hamarosan már sorozatban készülnek az atomerőművek legfontosabb berendezései mind a Szovjetunió, mind pedig a többi KGST-tagállam számára.)

Szovjetunió

Energiatávlatok

Nyolcezermilliárd tonna szén

Atomerőművek sorozatgyártása

feltételek nemcsak nagyobb beruházásokat, hanem újfajta technikat, technológiát is követelnek a kőolaj és a földgáz felszínrehozatalához, illetve feldolgozásához. (A felszínre hozott energiaforrások jelentős részét még a helyszínen feldolgozzák, miután a vezetékeken gazdaságosabb „késztermékeket” szállítani.) Számos új technológiai eljárást vezettek be, illetve fognak alkalmazni. Az olajhozam növelése érdekében például vízzel kevert különleges oldatot szivattyúznak a földfelszín alá. Hamarosan széles körben alkalmazzák a gázkiemelés módszerét — sűrített gázzal hozták majd felszínre a „fekete aranyat”.

Olaj- és gázkivitel

A tyumeni ipari-energetikai komplexum elsődleges, koncentrált továbbfejlesztésével párhuzamosan folynak az előkészületek az egyéb területeken fekvő energiaforrások kiaknázására, valamint az infrastruktúra kiépítésére. A gondos előrelátás a biztosíték arra, hogy a szovjet energetika, s ezen keresztül az egész népgazdaság továbbra is válságmentesen, kiegyensúlyozottan fejlődjék.

A kibányászott kőolaj és földgáz, valamint az előállított villamos energia egy részét a Szovjetunió exportálja, elsősorban a KGST tag-országaihoz. A kőolaj a Barátság olajvezetékén érkezik a szocialista gazdasági közösség országaihoz; a megnövekedett igények kielégítése érdekében már folyik a Barátság II. csővezeték második vonalának a lefektetése is. A Testvériség gázvezeték Lengyelországot és Csehszlovákiát látja el szovjet földgázzal. Jövőre már üzemel az Orenburgtól a Szovjetunió nyugati határáig húzódó 2750 kilométer hosszú földgázvezeték, amely 1979-ben 8 milliárd, 1980-tól pedig évi 15,5 milliárd köbméter gázt továbbít majd az építésben részt vevő szocialista országok számára. A tervek szerint emelkedik a fejlett tőkés államokba irányuló szovjet kőolaj- és gázkivitel is, az ehhez szükséges vezetékek rendszer egy része már megépült, illetve építés alatt áll. Amerikai és japán cégekkel tárgyalások folynak a szibériai energiakincs esetleges közös kiaknázásáról. (Az elképzelések szerint a külföldről érkező gépekért, berendezésekért és technológiáért a Szovjetunió kőolajjal és földgázzal fizet majd.)

A fűtőanyag- és energetikai ágazat kiemelt fejlesztése a Szovjetunióban érthető módon megkülönböztetett figyelmet vált ki világszerte.

GONDA GYÖRGY—
SZENTGÁLI PÉTER

Csak két kivétel van

A teljes elszigetelődés

A szakítás Pekinggel

Albánia következetesen halad a teljes elszigetelődés felé. Albánia és az Albán Munkapárt hovatovább önmagát tekinti az egyetlen „igazi” szocialista országnak, illetve az egyetlen „igazi” marxista-leninista pártnak. Sok jel utal rá, hogy az AMP vezetői egyáltalán nem tartják magányukat kellemetlennek, ellenkezőleg: még büszkélkednek is vele.

A „hodzsaisták”

Tirana a Szovjetuniót és a vele szorosan együttműködő szocialista országokat több mint másfél évtizede szidalmazza és rágalmazza, a hatalmon levő kommunista pártokat pedig revizionistának minősíti. Ugyanez az álláspontja a kommunista és munkásmozgalomban tevékenykedő pártok döntő többségével; különleges céltáblája az albán propagandának néhány vezető nyugat-európai kommunista párt illetve ennek vezetője (E. Berlinguer, G. Marchais). Kínával ellentétben, Albánia nem „nyitott” a tőkés világ felé. Itt nem arról van szó, hogy pekingi mintájú szövetségre törekedjék a vezető tőkés országokkal, mert Tirana még odáig sem hajlandó menni, hogy normalizálja kapcsolatát olyan államokkal, mint az NSZK vagy Nagy-Britannia. (Az NSZK például csak a „bonni revansisták” szinonimájaként tud megjelenni az albán sajtóban.) A fejlődő országok nemzeti burzsoáziáját ugyancsak nem kedvelik Albániában, s mivel alternatív tárgyalópartner felkutatása ezekben az államokban kevésbé lehetséges, Tirana itt sem képes párbeszédet kezdeni.

Végül, de nem utolsósorban, az Albán Munkapárt vitát kezdeményezett a Kínai Kommunista Párttal. Ennek az lett az eredménye, hogy ez idő szerint ellenségének mondhatja a maoista „világmozgalomban” mozgolódó töredékpártok és csoportoskák java részét. Körülbelül egy tucat azoknak a hajdani maoista csoportosulásoknak a száma, amelyek az AMP-vel tartottak a vitában. Ez idő szerint ezek a szélsőbaloldali csoportok — a Fosco Dinucci és Raul Marco vezette olasz, az Ernst Aust vezette nyugatnémet maoisták vagy inkább „hodzsaisták” — vállalják fel a Peking ellenében az ideológia „tisztaságáért” indított kampány java részét. Tehetik, mert nem kell tekintettel lenniük állami megfontolásokra, amelyekből Albániának — ha nem akarja végképp elszakítani magát a mindennek ellenére folytatódó kínai gazdasági és műszaki támogatástól — jócskán kijut. Így fordul azután elő, hogy az AMP és a KKP szőhaborúját nem a két érdekelt, ha-

a menet közben felvetődő kérdéseket”, magyarul, megragadt az albán—kínai szövetség politikai gyermekkoránál, annál az állapotnál, amikor e kettő „a forradalom prérítuzét” próbálta gyújtogatni több kontinensen. Ebben az időben a közös Peking—Tirana szövegben Kína a „világforradalom szíve”, Albánia a „marxizmus-leninizmus világítótornya” volt. Akkor még — Kína számára ma már gyermekinek ható hittel — hittek abban, hogy kettejük köré tömörül majd a nemzetközi kommunista és munkásmozgalom jelentős része. A balosságnak, a szélsőra-

Peking és Tirana között — nyomtalanul eltűnt. Nem kétséges, hogy leszámoltak vele. Később, főként a kínai—albán vitának a nyilvánosság elé kerülése után tucatjával hoztak adminisztratív intézkedéseket olyan albán vezetők ellen, akiket túlon túl szoros kapcsolat fűzött Kínához. Az a kínai miniszter, akiről fentebb már említés történt, név szerint sajnálkozott több „elvtársnak, közöttük a Politikai Bizottság egykori tagjainak, a vezérkar főnökének” áldozattá válása miatt.

Albániában ma aligha érdem a rokonszenv hangjáról beszélni a kínai párttól. annak ideológiájáról, külpolitikai doktrínájáról.



MEHMET SHEHU ALBÁN MINISZTERELNÖK MOGLICA FALUBAN

Konzerválta a személyi kultusz és a hidegháború időszakát

nem mondjuk a „Spanyol (marxista-leninista) KP” és az „Ausztrál (marxista-leninista) KP” vívja — az előbbi nyilatkozatát az albán, az utóbbit a kínai hozza.

Jellemző az albán intranzigenciára, hogy az AMP vezetői nemcsak ellökik Jugoszlávia feléjük nyújtott kezét, de Joszip Broz Tito pekingi látogatását kifejezetten arra használták, hogy az 1963-as belgrádi legmagasabb szintű szovjet látogatást visszaidézve a Szovjetuniót és Jugoszláviát szidalmazták, Kínának pedig minden finomkodás nélkül — néhány átlátszó eufémizmussal — az orra alá dörögöljék, hogyan vélekedett annak idején Titóról, Jugoszláviáról és a JKSZ-ről.

A kínaiak véleménye

A kép, amely az albánok tetteiből és nézeteiből kirajzolódik, sejtetni engedi, hogy az ország és pártja a maga számára konzerválta a személyi kultusz és a hidegháború időszakát; az egyiket gyakorolja, a másikat feltámasztaná, ha tehetné. Ereje és eszköze nem lévén azonban ehhez, pillanatnyilag csak arra képes, hogy kirekesse magát az európai államok valamennyi, az enyhülést és a kölcsönös biztonságot célzó erőfeszítéséből. (Albánia volt az egyetlen európai ország, amely nem vett részt a helsinki, majd a belgrádi értekezleten.)

A kínai kormány egyik tagja a közelmúltban kifejtette az „albán problémával” kapcsolatos kínai nézeteket. A nyilvánosságra nem hozott beszéd lényegi mondanivalója abban állt, hogy az Albán Munkapárt „nem volt képes megoldani

dikalizmusnak ez a kínai—albán világstratégiája teljes kudarcra járt. Ez kétségen felül „menet közben felvetődő kérdés” volt... A reája adott kínai válasz a világforradalmi, globálmaozizálási tervek feladása, a 70-es évek legelején keresztülvitt „tőkés nyitás” volt. továbbá annak a felismerésnek a gyakorlatba való átültetése, hogy a fejlődő országok körében, a „harmadik világban” nincs olyan forradalmi helyzet, amelyet Kína a maga javára, az ottani burzsoá-adminisztratív elit kárára használhatna ki. Mindezzel együtt Kína szovjetellenessége változatlan maradt.

Albánia nem vállalta a nyitást a tőkés világ felé, sem pedig azt, hogy a „szuperhatalmak” kategóriájába besorolt két állam, a Szovjetunió és az Egyesült Államok között különbséget tegyen, nevezetesen, hogy a Szovjetuniót kiáltsa ki veszélyesebbnek, „későbbben érkező imperialista hatalomnak” — ahogy azt manapság a kínaiak teszik. (Ebből egyébként hiba volna arra a következtetésre jutni, mintha az albán propaganda által a Szovjetunióval szemben megütött útszéli hang egy csöppet is enyhült volna. Arról van csak szó, hogy az albánok Kínával ellentétben az USA-ról sem beszélnek szordinóval.)

Kína megpróbálta meggyőzni Albániát az általa követett út üdvözítő voltáról. Eredmény nélkül. Vannak feltételezések, hogy a kínaiak eszköztárában nemcsak a meggyőzés szerepelt, hanem bizonyos albán kormányférfiak erőszkos hatalomátvételi kísérleteinek a támogatása is. Akár így történt, akár nem, tény, hogy Kína legjobb albán barátja, Bekir Balluku honvédelmi miniszter — aki egy időben afféle ügyeletesként ingázott

Üdítőital-tagadás

A kínai—albán vita fejlődésvonalára Mao Ce-tung halála és a „négyek bandájának” letartóztatása után — különös tekintettel arra, hogy Enver Hodzsa, az AMP főtitkára nem látja magát idegennek a Mao Ce-tung „örökösének” szerepében, s arra, hogy a „négy” szélsőbalos vezető és az albánok között egyfajta ideológiai szövetség jött létre — meredeken ívelt felfelé. Az AMP ugyan Maóra esküszik és a jelenlegi vezetést teszi ezzel közvetve felelőssé az „árulásért”, de amit támad, az kétségkívül maoli elmélet, a „három világ” elmélete. Ez a tézisrendszer egy már meglévő politikai gyakorlatot ideologizált meg utólag. A kínai külpolitikai nyitás jóval korábbi eredetű, mint a szabályozására hivatott doktrína. Lényege, hogy a „szuperhatalmak” — valójában a Szovjetunió — ellen mindenfajta szövetség jogosult, és létezik olyan érdek, ugyanennek a jegyében, amely kizsákmányolót és kizsákmányoltat akár egy országon belül, akár nemzetközi méretekben, egybekapcsolja.

Az AMP sem a szocialista, sem a tőkés országokkal nem óhajt normális, együttműködő viszonyt. (Talán csak két kivétel van: Görögország és Törökország, a két balkáni szomszéd, akikre albán elképzelések szerint valószínűleg a „kapu”, a „kijárat” szerepe vár. A maximális engedmény, amit eddig az albánok tettek, nem több, mint hogy néhány éve pár száz kuriózumra vágó nyugati turistát beengednek. Ezek azonban — nyugatnémetek, angolok, osztrákok, skandinávok — nem hozhatják magukkal „dekadens” kultúrájuk jelvényeit: ha hosszú a hajjuk, rövidre nyírják, az albán erkölcsbe ütköző képeslapjaikat, könyveiket elkobozzák. A tengerparti két hetet valóságos rendőri felügyelet mellett töltik el, de tetszik nekik, mert ilyesmit másutt nem találnak.)

Enver Hodzsa többször leszögezte: „nem leszünk a Coca-Cola országa”, mintha az üdítőital-fogyasztás politikai állásfoglalást mutatna...

ACZÉL ENDRE



Jönnek a japánok?

Színes tévé és villámzár A Rabbit és a Toyota

Egy évtizeden belül másodszer fúj riadót a nyugat-európai és az amerikai sajtó: „Jönnek a japánok!” Az elmúlt évtized végén a riadalom oka az a japán áruözön volt, amely szinte egyik napról a másikra elárasztotta az úgynevezett ipari országokat. A „Felkelő Nap Országá” jó minőségű, korszerű és viszonylag olcsó termékei elé azóta sem sikerült gátat állítani, olyannyira nem, hogy a japán konkurrencia következtében Nyugat-Európa egyes iparágai — elektronika, acélgártás, hajóépítés — ma már komoly nehézségekkel kénytelenek szembenézni. Az agresszív japán kereskedelempolitika az elmúlt hónapokban újabb meglepetéssel szolgált: az áruáradat mellett külföldön eszközölt beruházások formájában a tőke is megindult világhódító útjára.

„Önkéntes” korlátozás?

A nyers- és fűtőanyagokban igen szegény Japán számára mindig is gondot okozott az alapanyagok biztosítása. A fokozott exportkampány egyik nem is titkolt célja volt és maradt a nyers- és fűtőanyag-behozatalhoz szükséges pénzügyi fedezet megteremtése. Mivel a kivitel igencsak jól jövedelmezett, a szigetország vezetése tökékihelezésre mind e idáig nem fektetett különösebb súlyt.

1951 és 1977 között a japán tőke mintegy 20 milliárd dollárt investált külföldön, tizedannyit mint az Egyesült Államok. Korábban a beruházások mintegy 60 százaléka a fejlődő országokba irányult — de nem elsősorban profit-szerzési célokkal. A beruházások mindenképp a japán nyersanyag-szükségletet voltak hivatva kielégíteni, tehát a működő tőke elsősorban a fejlődő országok kitermelő iparágiba irányult. Kedvelt célpont Ázsia, ezen belül is Indonézia és Dél-Korea. (A fontos nyersanyagok hazaszállítása ugyanis viszonylag közeli államokból kevesebb fuvar költséget jelentett.)

A közvetlen japán tőkeberuházásokból az USA mintegy 20, Nyugat-Európa — főleg a Közös Piac tagállamai — pedig 15 százalékkal részesedik. Az 1973-as közel-keleti háborút követő kőolajár-robbanás, valamint a nyersanyagok árának ugrásszerű emelkedése jelentős változást hozott a japán kül-gazdasági stratégiában. Tokió a korábbiánál még erőteljesebb exportoffenzívát indított, hogy továbbra se legyen fennakadás az ország alapanyag-ellátásában. Ez az erőltetett áruözön olyan „jól sikerült”, hogy komoly nézeteltérések keletkeztek a szigetország és a Közös Piac tagállamai, valamint az

elkerülése érdekében azonban már most igyekeznek felkészülni egy esetleges importkorlátozás veszteségeinek kiküszöbölésére. Az „önbiztosítás” legjobb módszere pedig — a külföldön történő gyártás.

Becslések szerint a tőkeoffenzíva eredményeként 1985-ben a külföldön működő japán tőke értéke elérheti majd a 35 milliárd dollárt. Jelenleg a külföldön alapított japán érdekeltségeknél félmilliárd dolgoznak, ez a szám a következő évtized közepére elérheti a másfél milliárd. A japán gazdasági vezetés az új helyzetben nem győzi elégszer hangsúlyozni, hogy míg

a japán cégek a televíziógyártó iparban. A Sony San Diegóban létesített színes tv-készülékeket összeszerelő üzem, a Matsushita Electric megvásárolta a Motorola Quasar színes televízió-részlegét, s természetesen a Sanyo is rendelkezik saját üzemmel az USA-ban.

Az előrebecslések szerint nagy jövője van az USA-ban a japán autógyáraknak is. A Honda motor-kerékpárgyártó épít Ohióban, s a tervek szerint a nem távoli jövőben a Nissan és a Toyota is autó-összeszerelő üzemt kíván létesíteni. Az elmúlt két évben a Toyota maga mögé utasította az importautók piacát hosszú esztendőknél áturaló Volkswagent. (Az „amerikai autóipar újdonsága, hogy a pennsylvaniai New Stantonban néhány héttel ezelőtt avatták fel a Volkswagen első észak-amerikai gyárat. A csaknem félmilliárd dollár beruházással készült óriás üzem szerelősarkokat évente 200 000 Rabbit márkájú kocsit hagyja majd el. Nem új konstrukcióról van szó, hanem az Európában Golf néven ismert kiskocsikat az USA-ban Rabbit, azaz nyúl, nyuszi márkánéven forgalmazzák. A VW tavaly 165 000 Rabbitot adott el az amerikai piacon, a most átadott üzem kapacitása tehát egyelőre fedezi a piaci igényeket. A VW mindenestre egy aránylatnyi lépéselőnyre tett szert japán vetélytársaival szemben az amerikai piacon, hiszen élvezi a „helybeni termelés” kedvező hatásait. A hallatlanul rugalmas és tőkeerős japán autógyárak azonban valószínűleg hamarosan ledolgozzák ezt a hátrányt, addig is ütemesen növelik a személyautók kivitelét az USA-ba, s minden bizonnyal megőrzik első helyüket az importkocsik listáján.)



TOKIOI ÓRAGYÁR AMERIKAI HIRDETÉSE

A japán „kereskedelmi gőzhenger” szinte percek alatt megindul

USA között. Az „önkéntes exportkorlátozásra” tett ígérek ellenére, valamint a több hónapig tartó — s végül is csekély eredményeket hozó — feszült légkörű tárgyalások után is csak egyre duzzad a japán külkereskedelmi mérleg aktívuma. Tavaly a kivitel értéke 20,5 milliárd dollárral haladta meg a behozatalét, a Közös Piacsal szembeni aktívum például elérte az öt-milliárd dollárt.

Egyelőre nem sikerült lényeges eredményeket felmutatni sem az amerikai, sem a nyugat-európai kormányoknak a japán áruözön áramlásának megfékezésében. (A Toyota gyár tavaly csak az USA-ban 493 000 autót adott el, Nagy-Britanniában pedig az utakon futó autók 13 százalékán ott az írás: „Made in Japan”. Hasonló a helyzet a televízió-piacon is; az Egyesült Államok nem kis tv-piacát ma már 40 százalékban uralják a japán gyártmányok.)

A fő vadászterület

Az USA-ban és különösen Nyugat-Európában egyes iparágak a japán áruözön következtében a szó szoros értelmében a csőd szélére kerültek. Nem elképzelhetetlen, hogy a nem távoli jövőben valamiféle együttes nyugati korlátozó intézkedésorozatra kerül sor a japán áruáradat megfékezésére.

A japán üzleti körök természetesen nem néznek jó szemmel az ellenük irányuló piacvédő intézkedéseket. A váratlan meglepetések

a fokozott áruexport az importőr országokban számos munkahely megszüntetését „eredményezi”, a külföldi gyártás — azaz a tőkekihelyezés — új munkaalkalmak százezreit teremtheti, tehát még jótékony hatással is van a mai munkanélküliséggel terhes időszakban.

A piacok további biztosítása külföldi beruházások révén azért is előnyös a japán tőke számára, mert ma már a USA-beli munkabérek azonosak, a nyugat-európaiak pedig alacsonyabbak a hazainál. Nem elhanyagolható szempont, hogy a külföldi „japán” gyárakban előállított termékek nem minősülnek importárúknak, hanem hazai cikkeknek, s utánuk még vámot sem kell fizetni, a nyereség egy jelentős része pedig hazatalalható. Ezzel a módszerrel a japán beruházóknak sikerül „átugraniuk” a vámfalakon, s nem válhatnak dömpinggel sem.

Írország területén az Asahi műszárműgyártó vállalatot, Nagy-Britanniában pedig a Sony létesített színes televíziókat készítő gyárat. Igen aktívvá vált a japán tőke az utóbbi időben a Benelux államokban, az NSZK-ban, Franciaországban, valamint Svájcban is. A fő „vadászterület” azonban az Egyesült Államok, és a jelek szerint a japán cégek egyre erőteljesebben hódítják meg a jövőben is több mint kétszáz milliós amerikai piacot. Jelenleg mintegy 4 milliárd dollárra becsülhető az USA-ban működő japán tőke — tevékenysége a szójafejlesztő gyártásától az elektronikáig terjed. Különösen szép sikereket könyvelhetnek el

Már a kicsik is

A nagy jelent, de még nagyobb jövőt biztosító amerikai piacon azonban nemcsak a patinás japán óriás cégek leányvállalatai, hanem a kevésbé tőkeerős szigetországbelie vállalatok is megjelentek beruházásaikkal. Az YKK Zipper Company villámzárgyártó üzemét alapított Georgiában, a Kikkoman Shoyu pedig a mezőgazdasági jellegű Wisconsin államban élelmiszeripari üzemt létesített. A vállalatok alapítások együttjárnak az értékesítési hálózat gyors megszervezésével, a mindenre kiterjedő marketing és propagandamunkával — a jól olajozott „japán-kereskedelmi gőzhenger” szinte percek alatt megindul.

A „fogadó országok” egyelőre nem tudnak semmi lényegeset tenni — némelyik közülük nem is akar — a japán beruházásáradat megfékezésére, hiszen el kell ismerniük, hogy a szigetország technikája ma bárhol állja a versenyt a világon, bizonyos területeken pedig jól kapcsolódik a nyugat-európai és az USA-beli technológiákhoz, illetve kutatási irányokhoz.

Az elmúlt évtized végén — amikor kezdetét vette a nagy japán exportkampány — csak kevesen gondolták, hogy a hetvenes évek második felében az ázsiai országból származó áruözön komoly nézeteltérések, éles viták és fenyegetések forrása lehet. Nem kizárt, hogy néhány év múlva a külföldön működő japán termelőerdekeltiségek elszaporodása ismét a gazdasági összetűzések kiéleződéséhez vezet. Hogy ez megtörténik-e, az jelentős mértékben függ a tőkés világgazdaság konjunkturális helyzetétől is, amely az előrejelzések szerint az elkövetkező 3–5 évben továbbra sem lesz túlzottan rózsás.

Közeledés, folytatás

Közös erőfeszítés kell

A légkör elemei

A moszkvai Inturiszt Szálló második emeletén tartotta néhány napig szokásos sajtókonferenciáját az amerikai külügyminiszter, Cyrus Vance szóvivője, Hodding Carter. A tájékoztatókon jószereivel ugyanazok az amerikai újságírók ültek, akik Washingtonban vannak jelen a State Department napi tájékoztatóján. Ugyanazok, akik jelen voltak egy évvel korábban is a szovjet fővárosban, akkor, amikor az amerikai diplomácia új vezetője igen nagy előzetes hírveréssel jött s vajmi kevés eredménnyel távozott: a szovjet kormány nem volt hajlandó arra, hogy a hadászati támadó fegyverek korlátozásáról szóló szovjet-amerikai megállapodást más, a kérdéssel semmiképpen sem összefüggő témákkal kapcsolja össze.

Azóta több mint egy év telt el, s Vance jelenlegi útját most sokkal kisebb előzetes hírverés kísérte, holott a téma ugyanaz maradt: a hadászati támadó fegyverek kérdése. Az eltelt esztendőben vajmi kevés előrehaladás történt.

Tizenkét óra tárgyalás

Nemrég maga Leonid Brezsnyev foglalta össze Vlagyivosztokban mindazt, amit a szovjet vezetés szükségesnek tartott az Egyesült Államok és az egész világ tudomására hozni a kétoldalú kapcsolatokról és a hadászati fegyverekre vonatkozó megállapodásról. A lényeg: a Szovjetunió kész a kapcsolatok fejlesztésére, a megállapodás aláírására, de csak akkor, ha e kapcsolatok s a megállapodás is az egyenlőségen, az egyenlő biztonságon alapul. Változatlanul nem hajlandó azonban a megoldást valamiféle politikai adásvételi üzlet tárgyává tenni — így például nem hajlandó összekapcsolni a hadászati fegyverek kérdését a neutronbombával, nem fogadja el azt, hogy az új tömegpusztító fegyver jövője „szeton” legyen valamiféle pókerjátzmában. A neutronbomba gyártása természetesen nem közömbös kérdés, de erre vonatkozóan a szocialista országok külön tárgyalási javaslatot tettek.

Gromiko szovjet külügyminiszter összesen négy alkalommal, együttvéve csaknem 12 órát tárgyalt amerikai kollégájával s ennek az időnek nagy részét valóban a SALT-megállapodás kérdései vették igénybe. Ugyancsak ez a téma dominált azon a megbeszélésen is, amelyet Leonid Brezsnyev folytatott Cyrus Vance-szel. Természetesen szó volt a két ország kapcsolatainak egyéb összefüggéseiről, a leszerelés kérdéseiről általában, néhány más nemzetközi kérdésről, így a Közel-Kelet és Afrika problémáiról, szemmel látható volt azonban, hogy mindkét részről a kulcsfontosságú SALT-téma ügyét tekintik az elsődlegesnek,



LEONYID BREZSNYEV FOGADTA CYRUS VANCE-ET
Több történt a korábban már ismert álláspontok kifejtésénél

mert ez meghatározó lehet valamennyi más kérdés megoldásának jövőjét illetően.

A Pravda egyik cikke korábban már összegezte azokat a területeket, ahol Washington akadályokat gördített a megegyezés elé, ahol vita folyik. Más szempontokból kiindulva, de nagyjából ugyanezeket a területeket jelölte meg vitatémaként Vance is, az amerikai újságíróknak adott háttértájékoztatójában, még útban Moszkva felé, a különrepülőgépen. Ő úgy fogalmazta meg, hogy három kérdés-csoportban kell tisztázni az álláspontokat: a már meglévő hadászati támadó fegyverek korlátozásának és korszerűsítésének kérdésében, a NATO által Backfire-nak elnevezett szovjet bombázó kérdésében és a szárnyas rakéták kérdésében.

A hadászati támadó fegyverek tekintetében még Vlagyivosztokban létrejött ugyan az elvi megállapodás: a két fél egyetért az ilyen fegyverek számának csökkentésében. Carter kormánya azonban módosítani kívánta a keretszámokat, emellett arra törekedett, hogy meggátolja a Szovjetuniót az ilyen fegyverek tökéletesítésében, amelyre az érvényes megállapodás lehetőséget ad — mégpedig úgy, hogy közben saját maga számára szabad kezet kapjon a fejlesztésre. Másként alakult a két fél elképzelése arról is, milyen ütemben hajtsák végre a kölcsönös csökkentést: a washingtoni elképzelések itt is egyenlőtlen helyzetet akartak teremteni. Ami a szovjet bombázót illeti, még az amerikai katonai szakértők is jórészt elfogadták azt az elképzelést, hogy az önmagában nem hadászati jellegű fegyver, de voltak fenntartásaik. Ezek ismeretében a Szovjetunió kész volt bizonyos kompromisszumokra, de csak olyanokra, amelyek nem veszélyeztették saját maga vagy szövetségesei biztonságát. A Washington által korábban előterjesztett követelések éppen ezt az elvet sértették meg. Ami a szárnyas rakétát

illeti, a legfontosabb megoldatlan kérdésnek korábban az látszott, hajlandó-e Washington lemondani arról, hogy a rakéta gyártásának technológiáját átadja nyugati szövetségeseinek — ez ugyanis nagymértékben növelte volna a fegyverkezési verseny lehetőségét. Ugyanakkor a rakéta alkalmazásával kapcsolatos amerikai elképzelések sem feleltek meg a SALT-megállapodás általános kívánalmainak.

Bár a tájékoztatás a moszkvai tárgyalásokról meglehetősen szűkszavú volt, s a közös közleményben sincsenek részletek, minden jel arra mutat, hogy ezekben a kér-

szertettek — holott a tények teljességgel világosak voltak. A gép leszállhatott volna arra a repülőterre, ahová behatolása után irányítani akarták, mégis mintegy két órán át nem engedelmeskedett a világos utasításoknak, mindenféle módon megpróbált ellenállni, kibújni, s ennek vége lett azután a kényszerleszállás. A szovjet hatóságok egyébként haladéktalanul intézkedtek arról, hogy a gép véletlen utasai elhagyhassák az országot.)

A megbeszélések lényegét a közlemény igen röviden foglalja össze, de a közös állásfoglalás két fontos elemet tartalmaz. Egyrészt leszögezi, hogy a felek álláspontra a hadászati támadó fegyverek korlátozásáról szóló megállapodást illetően bizonyos közeledést mutatott, másrészt közli, hogy a tárgyalások folytatódnak. Mindkét oldalról külön is leszögezték, hogy rendkívül nagy fontosságot tulajdonítanak a szovjet-amerikai kapcsolatok alakulásának és ezen belül a SALT-megállapodásnak, mert — ezzel az amerikai fél is tisztában van — nagymértékben ettől függ a világ politikai hangulata, közérzete, a nemzetközi politika egészének légköre. Brezsnyev a Vance-szel folytatott megbeszélésen külön is hangsúlyozta, hogy mindkét félnek nagy erőfeszítéseket kell tennie a megállapodás érdekében. Egyébként az SZKP főtitkára maga is rámutatott, hogy a megbeszélések ebben a vonatkozásban hasznosak voltak.

Konstruktív szellem

Ami a folytatást illeti, most ismét a szakértők következnének, nekik kell azokon a területeken, ahol az álláspontok valóban közeledtek egymáshoz, kimunkálni a megállapodás további részleteit, megegyezőni a pontos fogalmazásban. A miniszterek is folytatják az eszmecséret, mégpedig előreláthatólag rövid időn belül, felhasználva az ENSZ-közgyűlés rendkívüli leszerelési ülészakát. A vérmes remények persze alighanem indokolatlanok: mind Gromiko, mind pedig Vance kijelentette, hogy alapos, átfogó munkára van még szükség ahhoz, hogy minden kérdésben létrejöhessen a végleges megállapodás, Moszkvában ilyen vonatkozásban nem következett be „frontátörés” — erre általában senki sem számított — viszont lényeges, hogy a párbeszéd a kapcsolatokról, mindenekelőtt a hadászati támadó fegyverek súlyos problémájáról folytatódik. A korábban kialakult helyzet ismeretében éppen az tűnik a moszkvai tárgyalás legfontosabb tanulságának, hogy a nehézségek, a viták ellenére a megbeszélésen a konstruktív szellem kerekedett felül — ahogy azt szovjet részről kívánatosnak tartották.

Leonid Brezsnyev a Komszomol kongresszusán elmondott beszédében a tárgyalásokat értékelve rámutatott: korántsem oldottak meg minden függő kérdést s az amerikai fél álláspontjának jó néhány eleme továbbra is elfogadhatatlan. Közülük erőfeszítésekkel azonban lehetőség van arra, hogy kompromisszumos megoldást találjanak, megegyezésre jussanak a hadászati fegyverek kérdéséről s ezzel előbbre vigyék a leszerelés gyakorlati megvalósítását, csökkentésük a nukleáris háború fenyegetését a világban.

KIS CSABA

désekben történt előrehaladás. A célkitűzés eleve nem az volt, hogy most részletekbe menő megállapodást dolgozzanak ki, hanem az, hogy elvi egyetértésre jussanak a kulcskérdésekben s ennek alapján visszautalhassák a témát a szakértői bizottság elé, újabb fordulóra, újrakezdődhessen a megoldatlan problémák körüli vita. A kérdések alapos tisztázására a Szovjetunió messzemenően kész volt, ezt az is mutatja, hogy a tárgyaló küldöttség tagja volt az egyik legmagasabb rangú szakértő, Nyikolaj Ogarkov marsall, a Szovjetunió honvédelmi miniszterének első helyettese, a fegyveres erők vezérkari főnöke, aki már az első SALT-megállapodás létrehozásában is közreműködött.

A jelző módosulása

A moszkvai tárgyalássorozaton több történt a korábban már ismert álláspontok kifejtésénél. Sokan igencsak jellemzőnek tartották, hogyan módosult az amerikai szóvivő szóhasználata a tárgyalásokról az egyes tájékoztatásokon. Hodding Carter először még csak a „tárgyszerű” jelzőt használta, ezt követte a „hasznos”, majd a „konstruktív” és végül a „jó” kifejezés. Maga Vance a repülőtéren köszönetet mondott Leonid Brezsnyevnek és Andrej Gromikónak a szívélyes fogadtatásért, a jó légkörért.

Ez a jó légkör egyébként főként a szovjet félnek köszönhető: az amerikai propagandaapparátus a tárgyalások idejére sem hagyott fel a szovjetellenes, provokatív kampánnyal, sőt bizonyos körök a jelek szerint még fokozni is igyekeztek azt. (Nagy szenzációként tálták például az ország légterébe behatolt dél-koreai utasszállító repülőgép ügyét, amelyet az elfogó vadászok leszállásra kény-

A mediterrán trió

A Közös Piac dilemmái

Trójai falovak a kapunál?

Az alapító római szerződésnek talán csupán az új tagok csatlakozásáról szóló fejezete került a legkésebb alkalmazásra a gyakorlatban. A hat eredeti közös piaci tag által aláírt okmány e tekintetben kimondja, hogy bármelyik európai ország kérheti felvételét az EGK-ba, pozitív döntést azonban csak a tagok egyhangúsága hozhat, miután „a belépés feltételeiről és a római szerződés megfelelő módosításáról” megegyeztek.

1961-ben tagsági kérelmet nyújtott be Nagy-Britannia, Dánia és Írország. Norvégia kormánya egy év múlva követte őket. A csatlakozási feltételekről a tárgyalások két évig folytak, 1963-ban a további megbeszéléseket De Gaulle kategorikus vétója megüti. 1967-ig csak tapogatózó megbeszélések folytak, majd a négy érintett ország ismét előterjesztette folyamodványát. Az új tagjelöltek közül a legsúlyosabb problémát Anglia jelentette, így nem meglepő, hogy a csatlakozási tárgyalások formális felújítására 1970 júliusáig kellett várni.

Az EGK kibővítése tizenkét évet vett igénybe, pedig hasonló gazdasági országokról volt szó.

Jelenleg a kilencek dilemmája bonyolultabb. Tagfelvételi kérelemmel ugyanis ez alkalommal nem Norvégia vagy Svédország jelentkezett. A jelöltek Spanyolország, Görögország és Portugália, a „mediterrán trió”. A Közös Piac problémája pedig talán nem is csak az, „felhígható-e” az integráció, hanem inkább azon gondolkodnak Brüsszelben: az EGK céljainak feladása nélkül, a szorosabb integrációs kapcsolatokról való lemondást nem kockáztatva lehetséges-e egyáltalán a sokkal fejletlenebb déli országok csatlakozása.

Madrid esélyei

Spanyolország már korábban társulási szerződést kötött az EGK-val. Madrid véleménye mindig is az volt, hogy a lazább kapcsolat csak az első lépésnek tekinthető a teljes jogú tagság felé. Amíg azonban Franco élt, politikai okokból a kérdést hivatalosan felvetni nem lehetett, a közönség egyes országai elfogadhatatlannak tartották volna a fasiszta Spanyolország felvételét. Az 1977-es választások után hivatalba lépő spanyol kormány előtt azonban már nem voltak ilyen akadályok. Némi habozás után — amerikai lapértesülések szerint Madridban attól tartottak, hogy a csatlakozás a gyengébb termelékenységű spanyol ipar tönkretételét jelenti — júliusban Oreja külügyminisz-

gépkiparának két legjelentősebb üzeme Fiat- és Renault-licenc alapján termel, az anyavállalatoknak teremhetnek csak konkurrenciát.)

A spanyol belépés által felvetett problémák listáján Párizsban az is szerepel, hogy az országban alapított vállalataik révén a csatlakozás előnyeiből az amerikai és japán multinacionális vállalatok is részesülnek majd, a tagsági kérelem tehát a tengerentúli versenytársak „trójai falovának” bizonyul majd. A felmerült kérdések bonyolultságának a spanyolok is tudatában voltak, gyors döntést



LÉGI FELVÉTEL: A BRÜSSZELI KÖZÖS PIACI FŐHADISZÁLLÁS

Az EGK kibővítése tizenkét évet vett igénybe

ter benyújtotta Spanyolország csatlakozási kérelmét.

A lépéssel formálisan is megindult a felvételi eljárás.

Anglia és az NSZK pozitívan reagált, Genscher külügyminiszter véleménye szerint a csatlakozás által felvetett kérdések megoldhatóak lesznek. Franciaország és Olaszország azonban a spanyol kérelem által felvetett problémákra helyezte a hangsúlyt.

Párizs aggályait elsősorban a mezőgazdaság magyarázza. Francia vélemények szerint az esetleges csatlakozás tovább rontaná a parasztság versenyhelyzetét, az olcsó spanyol konkurrenzia csökkentené a foglalkoztatottságot és emelné a mezőgazdasági árak behozatálát is. Alig titkolt félelme Párizsban az is, hogy a spanyol, görög és portugál csatlakozás kapcsán — a mezőgazdasági problémákat ürügyül használva — a fogyasztó országok (NSZK és Nagy-Britannia) kísérletet tehetnek az EGK egész mezőgazdasági rendtartásának a reformjára is. Ezeket a hátrányokat pedig Franciaország számára nem kompenzálják az iparcikkek piacán megnyíló új lehetőségek.

Madridi körök értésére adták az EGK-nak, hogy nem lesznek „kemények” a feldolgozott termékek kérdésében, hogy ezzel is megkönnyítsék a sokkal fájóbb mezőgazdasági problémák rendezését. Spanyolország azonban ma már nem mezőgazdasági ország, hanem a világ tizedik legnagyobb ipari hatalma. A csatlakozás tehát nemcsak azt jelenti, hogy a közös piaci termékek vámentesen jutnak be a spanyol piacra, hanem azt is eredményezi majd, hogy korlátozások nélkül törhet be a spanyol cipőipar, textilipar, kohászat és elektromos ipar is a kilencek területére. Nemcsak a Renault és a Citroën exportja elől tűnnek el a sorompók, hanem a spanyol autógyártás is betörhet az EGK-piacokra. (Mivel az ország

az ügyben senki sem vár. Oreja külügyminiszter szerint a csatlakozás akár 8—9 évig is elhúzódhat.

Athén harca az elsőbbségért

Görögország egy nagy lépéssel előbbre jár. Kérelméről már a csatlakozás részleteit kimunkáló különbizottság több alkalommal tárgyalta. Athén határozottan arra törekszik, hogy meggyorsítsák a tárgyalásokat, máskülönben elkerülhetetlen lenne az, hogy a görög kérelmet a spanyollal és a portugállal együtt tárgyalják.

Ez pedig komoly kétsédelmet jelentene. A spanyol csatlakozási kérelem benyújtása után azonban elkerülhetlenné vált az, hogy a görög csatlakozási tárgyalásokat mindenki precedensként értelmezi.

A görög csatlakozásnál a legnagyobb problémát ugyancsak a mezőgazdaság jelenti, a legnehezebb akadályt pedig következképpen Franciaország magartatása. Görögország fokozni kívánja a közös piaci országokba irányuló mezőgazdasági exportját, egy francia elképzelés szerint viszont korlátozni kellene a földközi-tengeri országokból származó mezőgazdasági termékek Franciaországba történő bevitelét, például minimális árak megállapítása útján. Párizs számára a bor, az olaszok szemében az olívaolaj számít értékes terméknek. Mindkettőjük számára fontos azonban, hogy a zöldség- és gyümölcsbehozatal parasztságuk jövedelmét ne csökkentse.

A tárgyalások során mindenesetre Görögország hangsúlyozta, hogy nem a mostani, hanem a csatlakozás időpontjában érvényes agrárrendtartáshoz kíván kapcsolódni, információkat kér tehát a közös mezőgazdasági politika változtatására vonatkozó elképzelésekről. Ami a közös költségvetéshez való hozzájárulást illeti,

Athén itt szeretné elkerülni azt, hogy az átmeneti időszak végén teljes összeget kelljen már befizetnie. A görög érvelés szerint hozzájárulásukba bele kell számítani a vámbefizetéseket és a mezőgazdasági lefölözés révén befizetésre kerülő összegeket is. További problémákat jelentenek a kereskedelempolitikai kérdések. Görögország jelenleg fejlődő orszákként részesedik a Japán, Kanada, Új-Zéland és Ausztria által nyújtott preferenciákból. Ha EGK-tag lesz, ezeket a kedvezményeket elveszti, sőt részt kell vennie az EGK által nyújtott preferenciarendszerben. Ehhez viszont a görögök időt kérnek.

Portugália csatlakozási kérelme a spanyoléhoz hasonló fázisban van. A folyamodványt Brüsszelnek benyújtották, Soares kormányfő körbejárta a nyugat-európai fővárosokat, támogatókat keresve. Az erőviszonyok nagyjából úgy alakultak, mint Spanyolország esetében, a mezőgazdaságuk védelmére érzékeny országok vonakodva, mások, kik iparcikkeiknek akarnak új piacokat szerezni, lelkesebben viszonyultak a lisszaboni szándékhoz. Nyilvánvaló azonban, hogy Portugália fejletlensége, a gazdaság elmaradott struktúrája a spanyol belépésnél is sokkal nagyobb problémákat fog felvetni.

Ki fizesse a számlát?

Közben természetesen az EGK-tisztviselők is számolni kezdtek és vizsgálódásuk eredménye több félhivatalos jelentésben napvilágot látott. Az első megközelítési mód a három ország csatlakozásának terheit a közös költségvetés oldaláról vizsgálta. Ha a három tagjelölt már jelenleg is „belül” lenne, a büdzsét 2,65 milliárd elszámolási egységgel kellene megemelni, a mezőgazdasági alap 2 milliárddal, a szociális alap mintegy 230 millióval emelkedne, míg a regionális fejlesztésre fordítandó összegeket csaknem meg kellene kétszerezni.

Persze a három ország csatlakozása a bevételeket is növelné, de a keletkező többletbevételek csak 1,5 milliárd elszámolási egységre rúgnak. A deficit tehát mintegy 1 milliárdos nagyságrendű, több mint egy- és egynegyed milliárd dollár.

Mindhárom ország jelentősen többet kapna vissza az EGK-tól, mint amennyit befizet. A különbséget a jelenlegi kilenceknek kellene fedezniük. Feltehető, hogy a csatlakozás következtében — legalábbis így látják most a bizottság szakértői — a három ország gazdasági növekedése meggyorsulna, előbb-utóbb fel tudnának zárkózni a jelenlegi tagokhoz. Arról, hogy ez az átmeneti időszak években mennyi lenne, senki sem tud biztosat mondani. Addig pedig — ha beleegyeznek a felvételbe — a mostani tagoknak kell az újakat szubvenzionálniuk. A Közös Piac lakossága a kibővítéssel 20%-kal növekedne, az integráció összesített bruttó társadalmi terméke azonban csak 10%-kal lenne több. Nyilvánvalóan növekedni fognak az integráción belüli élet-színvonal-különbségek, a szabad munkavállalás következtében tehát nagy tömegben fognak görög, spanyol és portugál munkások az NSZK-ba vándorolni. Bizonyossággal állítható, hogy e feszültségek miatt a „mediterrán kör” felvétele tovább halasztja majd az előrelépést a gazdasági és monetáris unió felé.

GONDA GYÖRGY—
SZENTGÁLI PETER

Morót meggyilkolták? „Drámai bizonyosságunk van róla, ha még nem is matematikai bizonyosság” — közölte azon a felfordult és dermesztő keddi napon a miniszterelnökség, amikor az *Il Messaggero* című római laphoz érkezett telefonüzenet nyomán megtalálták a „Vörös Brigádok” utolsó, 7. számú közleményét.

„Reszkessenek!”

„Ma, 1978. április 18-án — szölt ez — véget ért a kereszténydemokráciának visszaélésekre épült harmincéves diktatorikus uralmi időszaka. (Harminc évvel ezelőtt, 1948. április 18-án aratta a DC választási abszolút győzelmét, akkor szorította ki végleg a kormányból az ellenállási mozgalomban vezető szerepet játszott baloldalt.) Egyben közöljük — folytatódott a közlemény —, hogy öngyilkosság útján kivégeztük a DC elnökét, Aldo Morót. Tetemét a Duchessa-tó mocsaras mélyébe rejtettük. Ez csak a kezdete az öngyilkosságok hosszú sorának. Ez a halál nem csupán a Baader—Meinhof csoport kiváltsága. Reszkessenek a Cossigák, Andreottik, Tavianik és mindazok, akik támogatják ezt a rendszert!”

Cossiga a jelenlegi belügyminiszter, Taviani a volt belügyminiszter, aki 1974-ben először fordult szembe a „Vörös Brigádok” terroristáinak zsarolásával (Sossi genovai ügyész elrablásakor), Andreotti pedig a kormányfő. A tömör és megdöbbentő üzenet utolsó fenyegetése azonban nemcsak a kereszténydemokrata vezetésre vonatkozik, félreérthetetlenül utal minden pártra, minden politikusra is, aki jelenleg „támogatja” ezt a vezetést. Totális háborút hirdet tehát.

A Duchessa-tó, ahol Moro holttestét az üzenet nyomán keresni kellett, Rómától északnyugatra, az Abruzzókban fekszik, 1800 méter magasságban. A térképek sem jelölik; tavacska csupán, mocsaras víz, de most befagyva, méteres hóval a környékén. Szinte megközelíthetetlen. Helikopterek, könnyűbűvások és egyéb különleges alakulatok tagjai indultak azonnal a helyszínre, hogy átkutassák. Az első nap nem találtak semmit. De a hely is olyan, hogy napokig kereshetnek, s még mindig nem bizonyosság, amire jutottak.

Kíméletlensége mellett minden mozzanatában kiszámított, gondosan megtervezett lélektani hadművelet is volt ez a terrorakció attól kezdve, hogy március 16-án elrabolták a kereszténydemokrata vezetőt, öt biztonsági emberét pedig legyilkolták, egészen az április 18-i közleményig. Ha úgy tetszik, a terrorizmus csúcsteljesítménye. Hová jutott az ország, ahol ezt meg lehet tenni? S el lehet képzelni 56 millió olasz lelkiállapotát: „Micsoda országban élünk?” A John F. Kennedy elleni merénylet is megrázó esemény volt, de még hiányzott belőle ez a lélektani hadviselési elem: a közvélemény döbbenetben tartása az adagolt levelekkel és közleményekkel, s akár még a holttest elrejtésével is. (Célzatos ebben még a hely megválasztása is: a mocsár — Moro, sokszor érhálys, körülményes, nehezen érhető célzásokba burkolt, köntörfalazó politikai harcmodorát idézi, azzal társítható.)

Ma sem tudni, ki ölte meg Kennedyt, talán sohasem fogja megtudni a világ, de az nyilvánvaló: nem egy ember cselekedett, hanem sötét erők, gátlástalan és jól szervezett gépezete húzódtott meg a gyilkosság mögött. Aldo

Moro sem néhány esztelen, elvakult, a társadalomnak hadat üzenő terrorista áldozata. Sajnos, többről van szó.

A terrorizmus, az erőszak váltságűnet. Kibírhatatlan és megváltoztathatatlan látszó társadalmi viszonyok szülte kétségbeesett reakció, amely mindenütt jelentkezik ma — mondjuk Észak-Írországból, a Közel-Keleten, Latin-Amerikában —, ahol megoldatlan problémák kínoznak embereket, embercsoportokat.

De ebben az olaszországi esetben manipuláltak: egy megoldás távlatát halványan felcsillantó fo-



AGNESSE MORO, A VOLT MINISZTERELNÖK LEÁNYA

A megdöbbenés és a tehetetlenség érzete él

lyamat ellen, annak megállítására használták. Nem tudni pontosan, kik. De az eredmény szempontjából ez majdnem mindegy.

Középen ősz csík

Aldo Moro személyében azt a politikust, azt a vezetőt vesztette el az olasz kereszténydemokrácia, aki a legmesszebbre látott a maga köreiben. 61 éves volt. 1916-ban született, az olasz Délen, Pugliában, egy falusi tanító fiaként. Jogot végzett, s mint a mai olasz vezetőségárdá közül sokakat, De Gasperi emelte ki őt is a kereszténydemokrata ifjúsági szervezetből a háború után újjászerveződő politikai színtérre: 1946-ban képviselő, 1949-ben külügyi államtitkár, 1955-ben igazságügy-miniszter. A De Gasperi-korszak után kétségkívül az ő neve és egyénisége fémjelzte a DC politikáját. Pártfőtítkár, s ebben a tisztségében munkálja ki 1962—63-ban a balra nyitást, a szocialisták kormányba vételét — megmentve ezzel a kormánypart egységét és vezető szerepét. Hát évig miniszterelnök a balközép kormányok élén, majd hosszú ideig külügyminiszter. S ő az utolsó balközép kormány miniszterelnöke is 1976-ban, amikor végleg összeomlik ez a formula. De Moro ekkor már látja, amit vezető társai közül is legtöbben nem, vagy nem akarnak: a kereszténydemokrácia vezető helyét csak újabb balra nyitás, a kommunistákkal való együttműködés mentheti meg. S ismét ő az, aki kimunkálja, tető alá hozza az újabb megállapodást, a kommunistákat is magában foglaló új parlamenti többséget, harcolva saját pártjával és alkudozva a többiekkel. (A bizalmi vita és szavazás napján, sőt órájában rabolták el.)

1971-ben köztársasági elnök lehetett volna, ha elfogadja a kommunisták szavazatait. Inkább lemondott a tisztségről, mert ez ak-

Olaszország

A Duchessa-tó titka

A DC-győzelem 30. évfordulóján

Drámai fordulatok után

beszakadt a központi bizottság ülése. Berlinguer főtítkár összehívta a vezetőséget. Később részvétlátogatást tett a DC-központban. A képviselőházban szintén zavar, aggodalom, hitetlenkedés. Bármennyire rosszul alakultak a dolgok az utóbbi napokban, szíve mélyén senki sem hitte, hogy így végződik: a terroristák nem riadnak vissza a gyilkosságtól. A genovai ügyész elrablása járt sokak emlékeztetésében, 1974-ben a „Vörös Brigádok” szintén „halálra ítélte” ezt a foglyát, de később szabadon engedte.

„Mit nyerhetnek azzal, ha megölik Morót?” — kérdezték reménykedő-hitetlenkedők.

Persze, nem azokat igazolja a gyilkosság, akik korábban úgy érveltek: engedni kell a zsarolásnak, tárgyalni a terroristákkal. Hiszen, ha az állam megszűnik köztörvényes bűnözőkként kezelni az ilyesfajta tettek elkövetőit, ha „tárgyalásokba” kezd, ha politikai ellenfélnek ismeri el a terrorbandát — akkor megszűnt minden jogrend, ilyen gyakorlat zöld utat nyithat mindenfajta fegyveres, erőszakos cselekmény előtt. Engedni? Ez egyébként egy pillanatra sem merült fel komolyan sem a kereszténydemokrata vezetésben, sem más pártok, más erők részéről. S hogy az Olasz Kommunista Párt forradalmi eszmeisége és stratégiai céljai mellett miért védi a fennálló államgépzetet és intézményeit, azt a kommunista sajtó magyarázta meg így: a demokrácia, a demokratikus intézményrendszer mai formájában a munkásosztály harcainak, egyben további felemelkedésének terepe és kerete. Ha ez felbomlik, csak az önkény és jogtiprás következhet. S éppen ez a terroristák célja.

Kemény próbatétel

Rómában ma mégis felvetődik a kérdés: kiállja-e a rettenetes terrorakciónak és várható erős visszahatásának próbáját a létrejött parlamenti együttműködés? Járáható-e ilyen félelmetes és hatalmas ellenerők megmozdulása esetén is az az út, amelyet az olasz munkásmozgalom tűzött ki maga elé? Az olaszok milliói milyen tanulságot és következtetést vonnak le maguknak a történekből? Az olasz demokrácia, a tömegek demokratikus tudata eddig kiállta a hasonló próbatételeket, s mindig erősebben került ki belőlük. Ilyen kemény próbatételnek azonban eddig még nem vetették alá. Rómában ma csak a megdöbbenés és a tehetetlenség érzete él.

MAGYAR PÉTER

Az Antarktisz kincsei

Politikai „mellékhatások”

A „londoni klub” és a külsők

Különös és viszonylag kevésbé ismert „klub” tanácskozásának színhelye volt az angol főváros. Londonban kilencedszer ültek tárgyalásztalhoz az Antarktisz-egyezmény aláírói, valamint a tanácskozási joggal rendelkező országok képviselői. A tudományos kérdések mellett egyre nagyobb hangsúlyt kaptak a megbeszéléseken a Déli-sark gazdag energia- és ásványi kincseinek kiaknázásával kapcsolatos elgondolások.

Az állam, 30 év

Földünk rohamosan növekvő nyersanyag- és energiaigénye a nem távoli jövőben szükségessé teszi a „fagy birodalma” gazdasági hasznosítását, érc- és fűtőanyagkészleteinek ésszerű kiaknázását. A jelek szerint a hatodik kontinens is bekerül a világgazdaság „véráramába”, bár ez a folyamat majd nem kevés gazdasági és környezetvédelmi problémát vet fel.

A Déli-sarkvidéket — a földnek az a része, amelyet a déli sarkkör zár körül — 1818—21. közötti expedíciójuk során az orosz tengerészet két tisztje, Bellingshausen és Lazarev fedezte fel. (Magát a Déli-sarkot elsőnek Amundsen érte el 1911 decemberében.) Szemben az Északi-sarkvidékkel ez nem pusztán befagyott tenger; egy része Európánál is nagyobb, állandóan jéggel borított szárazföld.

A tudomány különösen az ötvenes évek eleje óta figyeli a Déli-sarkvidéket, amelynek helyzetét az 1959. december elsején aláírt úgynevezett Antarktisz-egyezmény szabályozza. A 12 állam által aláírt dokumentum harminc évre befagyasztja a területi igényeket, megtiltja, hogy a sarkvidék területén katonai berendezéseket létesítsenek, s ott bármiféle fegyver kipróbálására sor kerüljön. A terület viszont nyitva áll a tudományos kutatások számára, amelyben minden ország tudósai részt vehetnek. (Az egyezményt aláíró államok: Argentína, Ausztrália, Belgium, Chile, Franciaország, Japán, Új-Zéland, Norvégia, Dél-Afrika, az Egyesült Államok, a Szovjetunió, valamint Nagy-Britannia.)

Az „Antarktisz klubba” bármely ország beléphet, ha „belépti díjként” kutatóállomást létesít, valamint egyúttal szállítási és kutatási célokra is alkalmas jégtörőhajót küld a körzetbe. A borsos tagdíj mind ez ideig nem vonzott újabb tagokat, de a londoni megbeszélés után több ország vette fontolóra a csatlakozást. A szigetország fővárosában ugyanis először esett arról szó: miként osztozzanak az egyezményt aláíró or-

re azok a részletes számítások, amelyek választ adnak a kérdésre: vajon egyáltalában kifizetődő lesz-e a bányászat az Antarktiszon? Nem kétséges viszont, hogy egy majdani nyersanyag- és energiaszűke háttérbe szoríthatja a gazdaságosság kérdéseit.

Egyre több ország szeretne részesedni a sarkvidék kincseiből, ezért számos elképzelés lát napvilágot a felosztás módjairól. (Természetesen itt csak a kitermelés felosztásáról lehet szó, a Déli-sarkvidék területe ugyanis egy és oszthatatlan!) Többen azt javasolják, hogy a terület gazda-

kozik, hogy nem csatlakozott annak idején az egyezményhez, s Bonnban most komolyan fontolgatják a nem alacsony belépti díj megfizetését. (Az arab államok közül Szaúd-Arábia vetett szemet a sarkvidék legnagyobb mennyiségben előforduló természeti „kincsére”, a jégre. Nemrégiben ment tönkre az a francia cég, amelynek az lett volna a feladata, hogy a Déli-sarkról különleges technikai eljárás segítségével rendszeresen jéghegyeket vontasson Szaúd-Arábia partjaihoz. A „művelet” célja az ivóvízellátás biztosítása lett volna. Egyes számítások ugyanis azt mutatták, hogy a megfelelő nagyságú jéghegyek elvontatása az ország partjaihoz olcsóbb, mint a tenger vizének sótalánítását szolgáló üzemek scrának a felállítása. Az olajsejteknek azonban még várniuk kell arra a napra, amikor poharaikba méregdrága „sarki vizet” tölthetnek.)

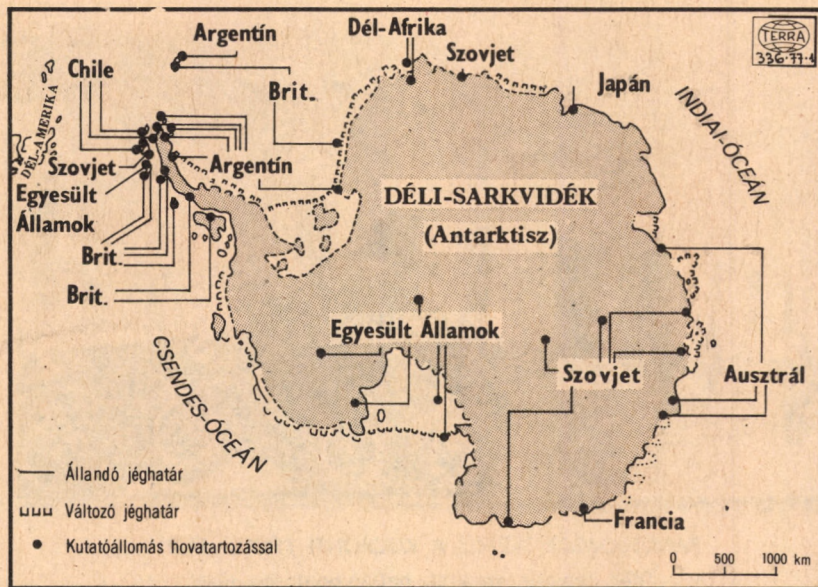
Az egyezményt aláíró 12 ország csínján akar bányai sarkvidék természeti kincseivel. Ma még elutasítja azt az igényt, hogy a kívülálló, de érdekelt államok is részesedjenek a hatodik földrész gazdasági értékeiből. Londonban döntöttek arról, hogy még idén megkötik a halászati megállapodást és az évtized végéig tető alá kerül a sarkvidék nyersanyagainak hasznosítására vonatkozó egyezmény. A londoni konferencia jócskán lehűtötte azokat a várakozásokat, miszerint a Déli-sark természeti kincseiből az egyezményen kívül álló országok is részesedhetnek. Persze nem lehetetlen, hogy az aláíró és a kívülálló országok valamiféle modus vivendit találjanak belátható időn belül a nyersanyag- s halászati kérdésekre vonatkozóan. (A kívülállókénál kedvezőbbek a pozíciói a tanácskozási joggal rendelkező országoknak, amelyek rendszeresen részt vesznek az Antarktisz-egyezmény ülésein, és részt vállalnak a sarkkutatásból is. A „társult” országok: az NDK, Csehszlovákia, Románia, Lengyelország, Brazília, Dánia és Hollandia.)

Szenny a fehérségben?

Nem lehet nem odafigyelni a környezetvédelmi kérdésekre sem. A Déli-sarkvidék környezetszennyezés szempontjából ma még érintetlen terület. A nyersanyagok kitermelése azonban óhatatlanul környezetszennyezést okozhat, ha idejében nem teszik meg a szükséges óvintézkedéseket. A hatalmas „természeti rezervátum” szennyezése helyrehozhatatlan károkkal járna, ezért a 12 ország legfontosabb feladata a környezetvédelmi tökéletes biztosítása még a kitermelés előtt. (Nem fordulhat még egyszer elő az, ami a Földközi-tenger esetében történt: a víz itt már olyan szennyezett, hogy a part menti országoknak többször kellett tanácskoznuk a környezetvédelem érdekében. Az eddigi megbeszélések viszont nem jártak eredménnyel, s amennyiben továbbra sem sikerül megegyezni a tenger tisztán tartásáról, a század végére már csak 14 milliárd dollár költség árán lehet megmenteni a valamikor kék tengert a feljes elszennyeződéstől!)

Ma még korai jóslásokba bocsátkozni a sarkvidék jövőjét illetően. Annyi azonban már most megállapítható, hogy a megnövekedett érdeklődés a jégbirodalom kincsei iránt nem lesz hatástalan sem a világgazdaságra, sem a nemzetközi politikára.

GONDA GYÖRGY—
SZENTGÁLI PÉTER



AZ ANTARKTISZ TÉRKEPE, A KUTATÓÁLLOMÁSOKKAL.

Nem lesz hatástalan sem a világgazdaságra, sem a nemzetközi politikára

szágok a sarkvidék ásványkincsein, gazdag halállományán.

Az évek óta folyó tudományos kutatások ugyanis nemcsak meteorológiai, oceanográfiai stb. ágakra terjedtek ki, hanem tervszerűen folyt az 1700 méter vastag jégtakaró alatti terület gazdasági szempontból való feltérképezése is. A különböző mérések, próbafúrások tanúsága szerint a hatodik kontinens bolygónk egyik leggazdagabb ásványi kincsesára. (Érdemes megjegyezni, hogy még távolról sem fejeződött be a sarkvidék jég alatti ásványi és energiakészleteinek a felmérése.)

Roham a látóhatáron

Bebizonyosodott, hogy a Déli-sarkvidék jégpáncélja alatt fekszik a világ legnagyobb vasérc- és szénkészlete. Ritka fémeken kívül jelentős mennyiségű kobaltot, rezet és aranyat is jeleztek a kutatóműszerek, valamint a kísérleti fúrások. Érthető módon a legnagyobb érdeklődésre a Déli-sarkvidék olaja és földgáza tart számot, hiszen a világ jelenleg ismert kőolajkészlete csak mintegy 30—50 évre elegendő, a földgázkészlet kielégítése pedig csak az elkövetkező száz esztendőben lesz zavaratlan. Nem végtelen becslések szerint az Antarktisz kontinentális talapzata mintegy 50 milliárd barrel (egy barrel 159 literrel egyenlő) olajat rejt magában, a földgáz mennyisége pedig igen óvatos becslések és számítások szerint 500 milliárd köbméter.

Természetesen mind az ásványi alapanyagok, mind pedig a szerves fűtőanyagok felszínre hozatala különleges technológiát, drága berendezéseket és nem kevés beruházást, vagyis pénzt igényel. Ma még nem állnak rendelkezés-

sági hasznosítása az ENSZ fennhatósága alatt történjen, de ötletként felmerült egy nemzetközi vállalkozás létrehozása is. Eszerint az Antarktisz-egyezmény aláíróinak olyan nemzetközi vállalkozást, konzorciumot kellene alapítaniuk, amely előteremtene a kitermeléshez szükséges tőkét, valamint a legkorszerűbb berendezéseket, s egyúttal megfelelő módon gondoskodnék a felszínre hozott nyers- és alapanyagok elosztásáról is.

Ugyancsak izgalmas kérdés a sarkvidék halállományának hasznosítása is. A világ egyre növekvő fehérjeéhsége következtében az elkövetkező esztendőben tovább növekszik majd a tengeri halászat jelentősége. Tudósok már ma a jövő egyik legfontosabb táplálékának tartják a „fehérjebombát”, azaz a garnélarákot, más néven krillt. Ez a rákfajta — vélik a tudósokkal együtt a világelelmézzel foglalkozó gazdasági szakemberek — igen sokat enyhíthet a világ, elsősorban a fejlődő országok élelmezési gondjain. Márpedig az Antarktisz vízei hallatlanul gazdagok krillben és egyéb hal-, illetve rákfajtákban. Számítások szerint a sarkvidék vizeiből évi 50 millió tonna krill fogható ki. (Összehasonlításképpen: a világtengerékből jelenleg összesen évente mintegy 60 millió tonna halat halásznak.)

Az Antarktisz, valamint az egyezmény iránt tehát az utóbbi években igencsak megnövekedett az érdeklődés, és igen rövid időn belül várhatóan megindul majd a roham a természeti kincsekért. A fejlődő országok már több nemzetközi tanácskozáson, fórumon — az ENSZ tengerügyi konferenciája, a Világelelmezési Szervezet halászati bizottsága — kifejtették követeléseiket, hogy az Antarktisz jég alatti és vízi kincsei minden állam számára elérhetőek legyenek. A fejlett tőkés országok közül különösen az NSZK sajnál-

amikor az ajtót kinyitják, az automatika kikapcsol. (Ez a védelmi rendszer azonban néha túlságosan is „tökéletesen működik”. Előfordult már, hogy különleges körülmények között, nagy magasságban repülő madarak sértetlenül áthaladtak az első elektromos zárrendszeren. Ezt követően valószínűsítik a központi épületet. Amikor az első madár a fotocellák hatósugarába került, megszólaltak a fegyverek, s a géppuskák vad tüze közepette több száz madár elpusztult.

Papír az ablakban

Maga az aranytartályokat őrző épület 80×80 méteres, körülbelül 15 méter magas. Külső része több tonnás gránittömbökből áll, amelyek mérete közel 2×2×2 méter. Az egyetlen ajtókat labradoritból készült, színe fekete. (A labradorit olyan féldrágakő, amelynek értéke a legnemesebb márványt is eléri.) A külső ajtó körülbelül 20 centiméter vastag, vasból készült. Mögötte 7–8 centiméter átmérőjű, kék-fehér acélból gyártott rács található. Ezután a kis méretű fogadóterem következik: falán az amerikai elnökök képei láthatók. Ezen átjutva körülbelül 5 méter hosszú, szűk folyosóra érkezik a ritka látogató — jobbra nyílik a parancsnoki szoba. Az L alakú folyosó végén 5×10 méteres terem található, amelynek ablakai belülről papírral vannak elfedve. (Valószínűleg azért, hogy így akadályozzák meg: nehogy kívülről, nagy távolságból, különleges látszóval valaki beláthasson a szobába, s kikémlelje, mi történik Fort Knox szívében.)

Ebben a helyiségben vannak a mérlegek: itt is szigorú őrk teljesítenek szolgálatot — a látogatás idején jobb kezüknek fegyverük agyán kell nyugodniok. A terem előtt található Fort Knox mellékhelyisége, amelynek külön története van. Negyven évvel ezelőtt ugyanis az építők nem gondoltak arra, hogy valaha kétféle W. C.-re lesz szükség. Így hát csupán férfiak számára építettek egyet. Csak hogy néhány évvel ezelőtt az amerikai pénzverde igazgatójává hölgyet neveztek ki — s így Fort Knox történetében először nő is átlépte a kaput. Szükségessé vált tehát, hogy átalakításokat végezzenek, s a férfi W. C.-ből kiszakítva egy női részt is készítsenek.

A mérlegszobában több hitelesített készülék is rendelkezésre áll, hiszen pontosan meg kell határozni a Fort Knoxba került arany mennyiségét, súlyát. Természetesen, hogy ma az ipari aranybányászat révén termelik ki e nemesfém legnagyobb részét a világon. A készletek azonban egyes területeken fogyóban vannak. Erre utalt az ENSZ legutóbbi kiadványa is, amely szerint a világ aranytermelése az 1970-es 1291 tonnás csúcshoz viszonyítva 1975-re már 976 tonnára esett vissza. (Az adatokban nem szerepelt a Szovjetunió, Románia és Kína termelése.) Legnagyobb a csökkenés a világ aranytermelő központjában, Dél-Afrikában: míg 1970-ben 1002 tonnát hoztak felszínre, addig 1975-ben már csak 713 tonnát.

Az amerikai aranytartályok tárolási helyiségébe a mérlegszobában keresztül lehet bejutni. A világ egyik legbiztonságosabb terme nem túlságosan nagy, 33 kamarának ad otthont. Valóságos misztériumjátéknak tűnik az a ceremónia, ami megnyitja a 3 méter vastag, tömör acélfalú helyiség 30 tonnás ajtaját. A bejárat előtt 50 tonnás hatalmas acéltömb állja a látogató

útját. Ez automatikusan lesüllyed, ha az őrk be akarnak jutni az aranyterembe. A lesüllyedés után látni a 30 tonnás ajtót: ezen, kívül kézzel hajtható vaskerék található. Ha az őrk kitekerte, a 30 tonnás monstrum nyitható. (Az ajtó mélysége megközelítően másfél méter, wolfram acélból készült. Feltörése teljesen lehetetlen, mert két oldalán 10–10 acélcsap található. Ezek fél méter mélyen becsúsznak az ajtóba, amikor azt bezárja valaki. Kinyitáskor ezek a csapok a falba süllyednek vissza. Alul és felül ugyanilyen módszerrel működő 2–2 acélcsap található.)

elkészítették, s a helyszínen már csak az összeszegecselés volt hátra. Ebben az esetben csupán a sarkokat kellett a helyszínen önteni.

Természetesen felmerülhet az a kérdés is: vajon valóban tömör acél- vagy vasfalról van-e szó? Egyértelmű igennel lehet válaszolni, hiszen ezen a falon a központi aranyraktárba vezető ajtó súlya 30 tonna. Amennyiben nem tömör acélfalról lenne szó, nem bírná el ezt a hatalmas terhet. Ugyancsak a tömör verzió mellett szól, hogy a helyiség teteje csaknem négy méter vastag — háromszorosan védett a bombatá-



PANCELOZOTT JARMŰ A KÖZPONTI ÉPÜLET ELŐTT

Több fegyver azonnal, hajszálpontosan tüzel

Sokan vitatkoznak arról, vajon milyen eljárással készülhetett ez a teljesen bombabiztos helyiség. Egy immár 27 éve Fort Knoxban dolgozó őr szerint az épület helyén egykor vasgyár volt, s a helyszínen öntötték. A szakemberek egyetértettek abban, hogy ez technikailag lehetséges. Ahhoz, hogy a falakat egyben öntsék, két kohó és három-három kemencére lett volna szükség, mert az állandó csapolás csak így képzelhető el. A megöntés után azonban rendkívül hosszú időbe telt volna a kihülés — csaknem egy évbe! Mivel Fort Knox építési ideje két esztendő volt (1935–37), bizonyos jelek arra utalnak, hogy ez az eljárás nem zárható ki teljesen.

Tömör acélfal?

Ugyanakkor az is elképzelhető, hogy a hatalmas acéllapokat előre

madások ellen. Tömör acélfal kivételével minden más támaszték összedölné az irtóztató súlyú teher nyomása alatt.

Az aranyközpontban a 30 tonnás ajtó feltárlása után az utolsó akadály következik. Ezen azonban csak a Fort Knox „műhelytitkaiba” beavatott kevesek tudnak áthatolni. Programozott ajtóról van szó. Ez az őrkézlönyomatára és a beprogramozott kódjel alkalmazására nyílik. A tenyérlenyomatot azért használják, mert sokkal bonyolultabb információt ad, mint az ujjlenyomat — ezért hamisítása gyakorlatilag ki lehetetlen. Természetesen gondolkodnak a leghetlenebb esetekre is. Ha például egy őrkézlönyomatára állítják be az ajtót, azt csak ő tudja kinyitni. Előfordulhat azonban, hogy az őrkézlönyomat szívroham következtében — életét veszti. Ebben az esetben sem kell erőszakos felnyitáshoz folyamodni, mert minden őrk szilikongumival leveszik a tenyérlenyoma-

tát. Erről műanyag kópiákat készítenek, amelyeket Washingtonban, különleges helyen őriznek. Szükség esetén a raktárból elhozható a kért tenyérlenyomat, s azt már csak a test melegére kell hevíteni: az ajtó engedelmeskedik...

Harminchárom kamra

Fort Knoxban 24 ór teljesít szolgálatot. Különleges módon választják ki őket. Alapfeltétel, hogy kiváló tanulmányi eredményekkel büszkélkedhessenek. Fizikailag is jó felépítésűeknek kell lenniük. Előfordulhat ugyanis, hogy több hétig kell élniük a külvilágtól elzárta. Esetleges támadás esetén ugyanis a teljesen bombabiztos épületben akár több hétig is védekezhetnek. Ennek megfelelően Fort Knox több hetes víz- és élelemtartálékkal is rendelkezik. Külön generátorok gondoskodnak az áramtermelésről. Ennek azért van szerepe, mert a légkondicionálás elektromos energiával működik. A belső termekben nincs ablak — a levegőcsere megszűnése tehát katasztrófát okozna. Belül rendkívül oxigéndús a levegő — éppen azért, hogy a túl sokat zárt helyiségben időző őrk frissek maradjanak. A tapasztalat szerint Fort Knox ablaktalan helyiségeiben jobban esik egy-egy szippantás, mint a szabadban! Az őrknek említett tulajdonságain kívül még egyet kell rendelkezniük — de ez természetes is: mesterlövésznek kell lenniük.

A 30 tonnás ajtó, majd az elektromos — tenyérlenyomattal működő — ajtó kinyitása után lehet bejutni az aranytartályokat őrző helyiségbe. Hosszú folyosóból nyílik a 33 kamra. Ezekbe három kulcs segítségével lehet bejutni — tehát még itt sem ér véget a biztonsági intézkedések sorozata.

Szabály, hogy minden órán csak egy kulcs lehet. Így tehát egy kamra felnyitásához legalább három hivatalos személyre van szükség. A kamarák körülbelül 4 méter hosszúak, 3 méter szélesek. A folyosón, a kamra falán leltárcédula található, erre írják, mennyi arany található az egyes helyiségekben. Az említett biztonsági rendszerek természetesen alaposan felnyomják Fort Knox költségvetését. Becslések szerint egyetlen kamra üzemeltetése — az összes költségeket számolva — havonta 150 000 dollár.

Úgy látszik, nemcsak az arany drága, hanem őrzése is...

OLTVÁNYI TAMÁS

DIPLOMÁCIA

eredményeként Lipót herceg visszalépett a spanyol trón igénylésétől.

Párizs azonban nem érte be ezzel a diplomáciai győzelemmel: III. Napóleon császár és Gramont külügyminiszter arra törekedett, hogy Poroszországot még jobban megalázza, és ezért újabb követelésekkel lépett fel: Benetti nagykövet olyan utasítást kapott: érje el Berlinben annak megígérést, hogy a Hohenzollern-jelöltre sohasem fog sor kerülni a jövőben. Ezúttal azonban Bismarck hozta nyilvánosságra a francia kormány tervét, amelyet sok kormány és a nemzetközi közvélemény jelentős része előtt is sikerült provokatívnak beállítania. Egyúttal olyan kihívást intézett Franciaországhoz, amelyet az nem utasíthatott vissza. Ezért Párizs 1870. június 19-én hadat üzent Berlinnek, amelyet azután Poroszország a harcmezőn eredményesen vívott meg, és megvalósíthatta hosszú távú tervét: a német államok egyesítését Poroszország vezetésével.

Az 1866. évi prágai békével lezárult osztrák–porosz háború maga után vonta a francia–porosz ellentétet kiéleződését, ami néhány éven belül háborúhoz vezetett. Ezért Bismarck Franciaország diplomáciai elszigetelésére törekedett. A porosz kancellár azt is tervbe vette, hogy Franciaországot katonailag is bekerítse, és ezért azt akarta elérni, hogy porosz herceget hívjanak meg az időközben megüresedett spanyol trónra. Bismarck terve azonban idő előtt nyilvánosságra került, még mielőtt Hohenzollern Lipót a spanyol trónt elfoglalhatta volna. A hír fogadtatása kedvezőtlen volt Poroszország számára: a nemzetközi közvélemény és sok ország provokatívnak érezte azt Franciaországgal szemben. Ezt a hangulatot igyekezett Párizs felhasználni arra, hogy Berlint a jelölés visszavonására kényszerítse. Erre nézve Benetti francia követ tárgyalásokat kezdett I. Vilmos porosz királlyal, a Hohenzollern-ház fejével. Ezek

Az arany erőtere

30 tonnás ajtó Fort Knoxban

24 ór, egy tenyérnyomat

Fort Knoxban, az amerikai aranytartalék megőrzési helyén, a központi épületen nem leng mindig a sávos-csillagos zászló: csak akkor látható, ha a rendkívülien őrzött „bunker” ajtaját kinyitották, s a kamrából aranyat szállítanak el — vagy na éppen új tömbök érkeznek. A zászlót automatika irányítja: a 30 tonnás ajtó nyitáskor indul a magasba. (Az utóbbi időben igen nagy volt a mozgás Fort Knoxban, s ebben szerepet játszott a dollár körül kialakult, stabilnak egyáltalán nem nevezhető helyzet. A hamburgi Der Spiegel szerint egyébként a Fort Knoxban őrzött amerikai arany mennyisége 1971-ben, egy év alatt több mint 3 milliárd dollárral csökkent, ez volt az erődítmény életében a legnagyobb „aranyvérvesztés”).



ARANYRUDAK FORT KNOXBAN
50 tonnás acéltömb állja útját

Egy uncia ára

Amikor 1862-ben Billy Barker a Sziklás-hegység nehezen megközelíthető völgyében, a Fraser-folyó mellett megtalálta az akkor több mint 600 000 dollárt érő hatalmas aranyrögjét, nemigen számíthatott arra, hogy alig egy évszázad múlva e nemesfém tárolására felépítik a világ egyik legjobban őrzött épületkolosszusát. Annál kevésbé gondolhatott erre, mert saját bajával volt elfoglalva: a hír hallatára tíz- és tízezrek indultak a mesésnek hitt birodalomba, az „arany világába”. A valóság azonban sokkal kegyetlenebbnek bizonyult — s az aranyásók közül csak keveseknek sikerült igazán meggazdagodniuk. Évszázadunk második évtizedében már egyáltalán nem volt népszerű ez a „foglalkozás” — a hetvenes évek elején azonban újjászületett, igaz mint turisztikai látványosság.

A modern aranyásók és aranymosók nem sokban hasonlítanak elődeikhez: legalább 20 000 dollár értékű géppark áll rendelkezésükre — enélkül nemigen számíthatnak sikerre. Ami megmaradt — a romantika. Ezt bizonyítja, hogy a mai kalandkeresők is fából megponyvából összetakolt sátrakban élnek. (Közéjük tartozik a 44 éves Frank Everton is, aki valaha könyvelő volt, s ezt az állását cserélte fel az aranyásóséval: „Egy uncia, azaz 28,35 gramm aranyért hivatalos helyen nem sokat kapunk — így hát eladjuk a turistáknak. A mostani árfolyam 100 dollár unciánként, s ez komoly nyereséget jelent nekünk.”)

Az aranyásók ma is törvényesen dolgozhatnak: 5 dollárért 320 000 négyzetméteres „vadászterületet” kapnak — erre másnak tilos a belépés. A 320 000 négyzetmétert mindenki maga választja ki — a terület határát azonban

már szigorú szabályok szerint kell meghatározni: a határvonalaknak merőlegeseknek kell lenniök egymásra, s egyetlen oldal sem lehet hosszabb 880 méternél. Ezzel az esélyek igazságos megosztását akarják elérni, hiszen ily módon például lehetetlen, hogy egy különösen gazdag, de rendkívül hosszú földcsíkot egyvalaki birtokoljon. (Az aranyásók a tavaszi-nyári hónapokban kutatnak kincs után — az év hátralevő részét a környező városokban töltik, ha tehetik, dolgoznak. A Hollandiából ide rándult Koopmans család feje, Lambert például Vancouverben hegeszt a téli időszakban. Andy McQuire viszont minden napját birtokán tölti: a 86 éves férfi a legidősebb aranyásó.)

Roosevelt döntésére

Egy alapvető tényező mindenképpen a mai aranymosók mellett szól: életük sokkal nagyobb biztonságban van, mint az aranyláz idején őseiké. Akkor mindnaposak voltak a rajtaütések — egyesek számára az igazi bajt az hozta, ha nagy rög „akadt horgorra”. A folyamat folytatódott: a harmincas évek amerikai gengsterháborújában egyes bandák a bankok arannyal teli pánccsokrényeiére specializálták magukat. Ekkor az amerikai aranytartalékokat Washington és más nagyvárosok pénztárosaiban tárolták. Ez természetesen azt a veszélyt hordozta magában, hogy jól előkészített támadással az aranyrudak egy részét megkaparinthatta volna egy „gang” — vagy éppen a maffia. Szükségessé vált tehát egy olyan, különleges berendezéssel ellátott helyiség megépítése, amely egyszer s mindenkorra levette volna a napirendről az aranytartalék biztonságos megőrzésének egyre jobban vitatott kérdését. Roosevelt elnök volt a kezdeményező: külön tervező csoportot hozott létre,

amely sok-sok fejtörés után a harmincas évek közepén terjesztette elő elképzeléseit. A megvalósítás nem várta sokáig: 1937-ben átadták rendeltetésének a világ aranyvértékének központját, Fort Knoxot!

A híres-nevezetes épület Louisville-től 35 mérföldnyire délre, Elizabethtowntól 15 mérföldnyire északra, a 31 W főút mentén található. A gépkocsival közeledőt furcsa kép fogadja: az út mindkét oldalán hatalmas drótkerítések futnak: a 31 W tehát valósággal kettészeli a területet — amely nemcsak az amerikai aranytartalék megőrzésének helye, hanem

vasságát. Kováts 1778-ban ezredes lett, s 1779-ben a charlestowni csatában halt hősi halált. Emlékét az USA-ban 50 évvel ezelőtt létrehozott Kováts Mihály Társaság őrzi — de a második világháborúban hajót is neveztek el róla.)

A táboron belül nagyon nehéz megközelíteni az aranytartalékot őrző épületet. Még az engedéllyel rendelkezőt is állandóan megállítják az ellenőrzési pontokon. A jellegzetes épület és a katonai tábor többi része között több száz méteres „senki földje” húzódik. A kijelölt gépkocsiúton haladót az utolsó kapu előtt 300 méterrel láthatatlan hangszóróból jövő hang állítja meg, s a jelszót kérdezi a gépkocsivezetőtől. Az épülettől 200 méterre eddig nem látott figyelmeztető tábla értesít arról, hogy nemcsak a világ egyik leggondosabban őrzött területe következik, de az egyik legveszélyesebbje is. Az itt húzódó palánk és a Fort Knox-i főépület előtti kerítés között ugyanis különleges elektromos erőteret létesítettek. A tábla azt mutatja, hogy ha az elektromossággal telített térbe élőlény kerül, azonnal meghal. (Ennek bizonyítéka, hogy a tiltott terület fölé repült madarak néhány méter megtétele után élettelenül zuhannak alá. Az elektromos indukciót minden bizonnyal azok a „vakondtúrások” keltik, amelyek a külső kerítés mögött található: körülbelül fél méterre emelkednek ki a földből.)

A járművek útvonala természetesen kívül esik ezen az „áramkörön”. Az utolsó kerítés elérésekor minden eddiginél bonyolultabb biztonsági berendezések találhatók. Ha valaki áthatolna a külső elektromos záron, a legmodernebb célzóberendezésekkel ellátott automatikusan irányított löfőfegyverekkel találna szembe magát. Fort Knox kincstárépületét ugyanis négy, körülbelül 8 méter magas géppuskatorony őrzi. Minden géppuskafészkekben 12 automata fegyver található. Az utolsó kerítés és a géppuskatorony között fotocella-rendszer működik. Amennyiben élőlény vagy tárgy kerül bele, a kerítéstől a géppuskatorony felé menő fotocella-sugár megtörik, és az érzékelő abban a pillanatban a törési pontra irányítja a fegyvereket. Kinyílik a géppuskatornyok ablaka, és több fegyver azonnal, hajszálpontosan tüzel. (Jellemző a berendezés teljesítményére, modernségére, hogy még a közeledő tárgy méretét is azonnal beméri. Amennyiben emberi alaknál kisebbről van szó, a normális töltényekkel ellátott fegyverek lépnek működésbe. Ha viszont ennél nagyobb tárgy közeledik — például helikopter vagy harckocsi —, akkor a robbanótöltetes automata fegyverek szólnak meg: a géppuskák alkalmasak kisebb méretű harckocsi megsemmisítésére is.)

Fotocellás géppuskák

A géppuskafészkekben nincs ember — ezért szükség volt egy olyan, biztonságosan működő rendszer kialakítására is, amely megvédi a Fort Knoxban dolgozók életét. Ha ugyanis nem oldották volna meg a fegyverek automatikus kikapcsolásának kérdését, akkor kíméletlenül lekasabolnák az épületből kilépő őröket vagy az oda tartó hivatalos járművek utasait is. A biztonsági rendszer a következőképpen működik: ha a Fort Knox-i aranyépület ajtaja bezárul, automatikusan működésbe lép a fotocellás géppuskavédelem. Természetesen ebben az esetben lezárul a kerítésen található sorompó is. Abban a pillanatban viszont,

Anvar Szadat egyiptomi elnök július 23-án, az egyiptomi forradalom 26. évfordulója alkalmával ünnepi beszédet mondott az Arab Szocialista Unió központi bizottsága előtt. A beszéd valóságos belpolitikai szenzáció volt, mert Szadat egyrészt bejelentette az Arab Szocialista Unió végleges feloszlását, másrészt azt, hogy megalakítja a maga, szociáldemokrata típusú pártját. A Neue Zürcher Zeitung kairói tudósítója túlzás nélkül állíthatta: „Elteltek az ASZU-val történt formális szakítástól, amely Szadat eddigi legerőteljesebb szembefordulása az Egyiptomban örökölt politikai renddel, az a döntése, hogy pártvezérként aktívan részt vesz a politikai életben, a Nílusnál eddig még nem tapasztalt fejleménynek minősíthető.”

A szadati lépés teljes horderejének megértéséhez rövid pillantást kell vetnünk a múltra, a nasszerista rendszernek arra a politikai mechanizmusára, amelyet a jelenlegi elnök évek óta nagyon is tudatosan igyekezett felszámolni.

Minden rossz forrása

Nasszer és katonatiszt társai, akik 1952-ben megdöntötték a monarchiát, egy esztendővel később betiltották az összes politikai pártot és szervezetet. A fiatal nacionalista tiszték a nemzeti és demokratikus jelszavakkal fellépő, de azokat a gyakorlatban sűrűn eláruló, a nagybirtokos csoportok eszközévé lezüllött Vafd Pártot minden rossz forrásának tekintették és ebből vonták le azt a következtetést, hogy egyáltalán nincsen szükség a népet megosztó, önös érdekeiket a nép érdekei fölé helyező politikai pártokra.

Ez a sommás értékelés és döntés alig egy évtizeddel később, az egyiptomi forradalom radikalizálódásának időszakában alaposan megbosszulta magát. Faud Murszi, a neves egyiptomi marxista szavaival: „A katonatiszték maguk számolták fel azokat a demokratikus szervezeteket, amelyekre később, a demokratikus reformok végrehajtása idején elengedhetetlenül szükségük lett volna.”

Nasszert a körülmények — a reformpolitikát nem lehet hatékonyan végrehajtani a reformokban érdekelt társadalmi osztályok és rétegek közreműködése nélkül — rákényszerítették arra, hogy 1963-ban életre hívja a forradalmi egységpártnak szánt Arab Szocialista Uniót. Az ASZU alapokmánya leszögezte, hogy a szocializmus felépítéséért küzdő szervezet „a dolgozó nép — a parasztság, munkásság, katonaság, értelmiség és a nemzeti burzsoázia — erőinek szövetségét képviseli”. Külön rendelkezéseket hoztak arról, hogy az ASZU-ban a munkások és parasztszámának mindenütt el kell érnie az 50 százalékot, de a hovatovább 12 millió tagot számláló szervezet nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket.

Noha Nasszer élete végén szinte kétségbeesett kísérletet tett arra, hogy az ASZU-ból létrehozza a hatékony forradalmi élcsapatot, az Arab Szocialista Unió sohasem lett tényleges osztályszövetség, hanem a végrehajtó hatalom szerves részeként a felülről, a tömegek megkérdezése nélkül hozott döntések transzmissziós szerveként szolgált. Kialakult az a séma, amelyet Szadat örökölt: a hatalmon levő köztársasági elnököt, aki papíron az ASZU vezetője, de tulajdonképpen a párt felett áll, hatásként, ellenjelölt nélkül jelöli újráválasztásra az Arab Szocialis-



SZADAT

A parasztszok atyja

ta Unió, a 360 tagú parlament nem más, mint az ASZU 360 tagú központi bizottságának tükörképe stb.

Mivel az ASZU a bürokratikus államapparátus elválaszthatatlan részeként képtelen volt a tömegakarat kifejezőjeként fellépni a nemzeti demokratikus forradalom torzulásai (a mezőgazdaságban a szervezetközi mozgalom elsorvasztása, a tőkés farmerek monopóliumhelyzetének kialakulása, az iparban a magántőke élősködő elemével összefonódó bürokratikus burzsoázia megerősödése stb.) ellen, Szadat elnök az 1971-ben meghirdetett „korrekciós forradalom” jegyében, a múlt hibái felszámolása címén viszonylag könnyen láthatótt hozzá ahhoz, hogy a nasszeri kor torzulásaival egyetemben a nasszeri kor vívmányait is felszámolja.

Ma már valószínűnek tűnik, hogy Szadat elnök nagyon is tudatosan és ravaszul készítette elő az ASZU lépésről lépésre történő lebontását a maga pártvezéri karrierjéért. Eljárása a híres kínai receptre emlékeztet: hadd virágozzék száz virág, majd kigyomlálom a nekem nem tetszőket...

Szadat elnök 1975 novemberében — mintegy vonakodva és a rá nehezedő nyomásnak engedelmességgel — engedélyezte, hogy az Arab Szocialista Unió keretében megkezdjék tevékenységüket az úgynevezett politikai fórumok. Ezeket a fórumokat később, 1976 márciusában az eljövendő politikai pártok előfutárainak nyilvánította, leszögezve, hogy az ASZU továbbra is fennmarad, mint csúciszervezet, hiszen az összes pártvezér és képviselő tagja a központi bizottságnak, s a főtitkárság dönt az új pártok engedélyezéséről.

A bűnbak

Látszólag nem történt más, mint az, hogy a parlament — és az ASZU központi bizottsága — tagjai csatlakoztak a kialakuló három politikai irányzat egyikéhez. Így jött létre új többségi és gyakorlatilag kormánypártként a Szadat hallgatolag támogatását élvező (Szadat továbbra is az ASZU csúciszervezetének elnöke maradt), a miniszterelnök által irányított Arab Egyiptomi Szocialista Párt, mint a „demokratikus szocializmus” híve, a Szocialista Liberális Párt, amely a szabad gazdaság híveként lépett fel az államkapitalista kötöttségekkel szemben, s végül a legkisebb, de legjobban szervezett csoportosulás, a

Egyiptom

A pártvezér

Az ASZU lassú felszámolása

A politikai űr betöltése

nasszeristákat és marxistákat tömörítő Nemzeti Haladó Párt, amely a „demokrácia és a haladás kérdéseinek szocialista megoldását” sürgette.

Szadat elnök az 1952-es forradalomban döntő szerepet játszó Khaled Mohieddin vezette Nemzeti Haladó Pártot használta fel bűnbakként a nasszeri kor haladó vívmányai fokozatos felszámolását sürgető sajtókampányban. Góliát kezében tartott minden fegyvert, Dávidnak még parittyája sem volt: a sajtó, a rádió és a televízió a Nemzeti Haladó Pártot okolta az 1977. januári éhséglázadásért, a szadati politikával szemben megnyilvánuló minden elégedetlenség szításáért, sorra tartóztatták le vezetőit.

Ezek után nem kis meglepetést okozott, hogy az ASZU főtitkársága — vagyis gyakorlatilag Szadat elnök — engedélyezte tavaly a forradalom előtti legnagyobb párt, a Vafd Párt újjászervezését, Új Vafd Párt néven. Akkoriban számos találgatás hangzott el az engedélyezés okáról: az elnök gesztust akar tenni nyugati pártfogóinak a politikai liberalizálódás jegyében, vagy az olajban gazdag reakciós arab országok szeretnék a kapitalizmus leplezetlen híveit a politikai küzdőtéren látni. Ma már nyilvánvaló: Szadat ki akarta csalni a nyulat a bokorból, hogy annál nagyobb ütést mérhesen rá. Az Új Vafd Párt gyors ütemben szervezkedett, néhány hét alatt 26 képviselő csatlakozott hozzá, s Faud Szerageddin „pasát”, Faruk egykori belügyminiszterét sokan már a jövő emberének tekintették.

Csupa téves számítás: Szadat propagandagépezete megkezdte a kétfrontos harcot, „a nasszeri rémuralom helyreállításának hívei, a hazaáruló kommunista ügynökök”, valamint „a nép vérén élősködő egykori pasák restaurációs kísérletei” ellen. Mindehhez tekintetbe kell venni, hogy az immár 40 milliós Egyiptom lakosságának 60 százaléka analfabéta, a rádió és a többi hírközlő eszköz gyakorlatilag a kormány monopóliuma, Mohieddin pártja mindössze egy hetilappal, a példányszámban korlátozott és sűrűn cenzúrázott, illetve betiltott Al Ahalival, az Új Vafd Párt pedig még ilyen orgánummal sem rendelkezett.

Az intenzív, kétfrontos sajtókampány előzte meg az 1978. májusi népszavazást, amelyben Szadat felhatalmazást kért a néptől (saját megfogalmazása), hogy „eltávolítsa a közéletből a vallások ellenségeit, a kommunista tevékenységet folytató személyeket, azokat, akiket Nasszer idején forradalmi törvényszék ítél el, illetve azokat, akiket a jelenlegi rezsim ítél el, mert a nasszeri kor idején részt vettek kínzásokban”.

Szadat tehát a népszavazással egyidejűleg ütötte ki a következő nasszeristákat, valamint a rezsimjére hosszú távon veszélyes

neovafdistákat. Ezzel pedig politikai vákuumot teremtett — a Mamduh Szalem miniszterelnök vezette Egyiptomi Arab Szocialista Párt amolyan sóhivatal, állami gittegyet —, amelyet immár nyilvánvalóan ő akar a maga új pártjával betölteni. A számítás bevált, hiszen június 2-án, a népszavazást követően az Új Vafd Párt a reménytelen helyzetre hivatkozva bejelentette önfeloszlását, a Nemzeti Haladó Párt pedig minimálisra csökkentette tevékenységét, s Mohieddin régóta tervezett vád alá helyezése gyakorlatilag lefejezné a pártot.

És vajon milyen lesz Szadat elnöknek a közeljövőben megalakuló új pártja? Nem is annyira az ideológia az érdekes, mint inkább a gyakorlat. Szadat nagy visszhangot keltő önéletrajzi könyvében („Életem története”) részletesen kifejti, hogy ideálja a demokratikus szocializmus, s annak megvalósítója egy nyugatnémet—skandináv típusú szociáldemokrata párt.

„Családi párt”

Szadat azonban ezt a nyugateurópai modellt sajátos egyiptomi vonásokkal elegyítve „családi pártként” akarja feltalálni. Szadat tüntetőn hangoztatja a maga falusi, paraszti származását (önéletrajzában írja: „Az nem lehet, hogy ne értsük meg egymást Carter elnökkel, hisz mindketten parasztszok vagyunk...”), tüntetőn látogat el évente többször is a maga falujába, mint egyszerű ember és az egyszerű emberek barátja. És mivel Egyiptom lakosságának zöme paraszt vagy nemrégiben (a városokba tódulás előtt) még az volt, Szadat pártvezérként mindenképp a parasztszok atyja kíván lenni: „korábban mindig rátkot hivatkoztak, visszaéltek veletek, de ennek most vége, azért alapított pártot, hogy közelebb kerüljünk egymáshoz, kiönthessétek nekem minden panaszotokat, bajjotokat.” Én majd megmagyarázom nektek a világ sorát, megvédelek benneteket az istentelen agitátoroktól, az új pasáktól stb. Július 23-i beszédében így fogalmazott: „Mindenkor mindannyiokot apja leszek, s nem tesztek különbséget az egyik, vagy másik polgár között, csakis a nemzet érdekében kifejtett erőfeszítések alapján.”

A negyvenmillió egyiptomi családot atyja a fekete báránnyok sarkokba állítása után az egykori egységpárt előregedett és immár használhatatlan mechanizmusát sutba dobva maga akar közvetlenül és közvetítők nélkül népéhez szólni. A kenyér nem lesz több, de igében semmiképpen sem lesz hiány.